Interreg NEXT
Co-funded by the European Union

YOUTHLINK - PARTICIPAREA TINERILOR ÎN PROCESELE SISTEMULUI EDUCAȚIONAL DE-A LUNGUL FRONTIEREI ROMÂNIA-MOLDOVA ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

PARTENERI ÎN EDUCAȚIE

Program de Formare a Cadrelor Didactice pentru Implicarea Activă a Tinerilor

Coordonator: Alexandru-Stelian GULEI
Autori: Carmen Achirei, Ion Căciulă, Sergiu Cibotaru, Adela Serea

Parteneri în implementare:
ONG ALTERNATIVE SOCIALE Inovație. Dezvoltare. Cooperare.
Asociația pentru Educație și Dezvoltare AVÎNT
AGENȚIA NAȚIONALĂ PENTRU TINERET
Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Iași

PARTENERI ÎN EDUCAȚIE

Program de Formare a Cadrelor Didactice pentru Implicarea Activă a Tinerilor

Coordonator: Alexandru-Stelian GULEI
Autori: Carmen Achirei, Ion Căciulă, Sergiu Cibotaru, Adela Serea

© 2026 – Toate drepturile rezervate

Drepturile de autor asupra prezentei lucrări aparțin în comun următoarelor organizații și instituții partenere:
1. Asociația Alternative Sociale – România
2. Asociația Avînt – Republica Moldova
3. Agenția Națională pentru Tineret – Republica Moldova
4. Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Iași – România

Reproducerea, distribuirea, adaptarea sau utilizarea integrală ori parțială a conținutului prezentei lucrări se realizează cu respectarea drepturilor de autor ale celor patru parteneri și a condițiilor de utilizare stabilite de aceștia.

Orice utilizare în scopuri comerciale sau adaptare a conținutului necesită acordul prealabil al titularilor drepturilor de autor.

Citare recomandată
Achirei, C., Căciulă, I., Cibotaru, S. & Serea, A. (2026). Parteneri în Educație: Program de Formare a Cadrelor Didactice pentru Implicarea Activă a Tinerilor (A. Gulei, coord.). Asociația Alternative Sociale; Asociația Avînt; Agenția Națională pentru Tineret; Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Iași.

Date de contact:
Asociația Alternative Sociale
Telefon: 0040332407178
Email: office@alternativesociale.ro
Social Media: Facebook.com/Asociatia_Alternative_Sociale
Instagram.com/Asociatia.Alternative.Sociale
Web: www.alternativesociale.ro

Prezenta lucrare a fost elaborată în cadrul proiectului „YOUTHLINK: Youth Participation in the Education System Processes across the Romania-Moldova Border” (ROMD00485), implementat de Asociația Alternative Sociale – România, Asociația Avînt – Republica Moldova, Agenția Națională pentru Dezvoltarea Programelor și Activității de Tineret – Republica Moldova și Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Iași – România, și co-finanțat de Uniunea Europeană prin Programul Interreg VI-A NEXT România–Republica Moldova cu suma de 432.326,33 Euro.

Conținutul acestei lucrări reprezintă responsabilitatea exclusivă a partenerilor proiectului și nu reflectă în mod necesar poziția Uniunii Europene sau a autorităților responsabile de gestionarea Programului Interreg VI-A NEXT România–Republica Moldova.

Pagina de web a programului: www.ro-md.net.

Despre colectivul de realizatori

Alexandru Gulei *- este asistent social și doctor în sociologie. De peste 22 de ani lucrează cu copii și tineri vulnerabili: copii afectați de migrație, victime ale violenței sau traficului, copii în contact cu justiția și copii refugiați. Conduce Asociația Alternative Sociale din Iași și este lector asociat la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza". A promovat constant dreptul copiilor de a fi ascultați, inclusiv prin consultarea lor la elaborarea Strategiei Naționale pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Copilului 2023-2027. A coordonat și a contribuit la realizarea mai multor publicații pentru profesioniști. A format specialiști din protecția copilului, educație și justiție.*

Sergiu Cibotaru *- Este fost profesor de istorie și educație civică la Liceul „Gheorghe Asachi" din Chișinău și a coordonat programe universitare de dezbateri în Republica Moldova, inclusiv programul „Challenger", precum și alte inițiative educaționale bazate pe metoda dezbaterilor. De-a lungul activității sale, a promovat utilizarea dezbaterilor nu doar ca exercițiu de argumentare pro și contra, ci ca instrument practic de co-creare a soluțiilor pentru probleme reale ale comunității. Este un promotor al acestei metode datorită impactului său asupra dezvoltării gândirii critice, culturii dialogului și capacității de a combate dezinformarea prin documentare și utilizarea surselor credibile. Totodată, consideră că dezbaterile contribuie la îmbogățirea vieții școlare și la dezvoltarea unui mediu educațional dinamic și participativ.*

Adela Serea *- Expert în științele educației și psihologie, cu o experiență de peste 28 de ani în lucrul cu tinerii în programe de formare privind incluziunea școlară și orientarea în carieră, combaterea exploatării copilului, peer education și gestionarea eficientă a situațiilor de criză în mediul educațional modern.*

Carmen Achirei *- Profesor consilier la CJRAE Iași, Carmen Achirei și-a petrecut ultimii 20 de ani fiind alături de adolescenți, învățând să privească lumea prin ochii lor și să le ofere spațiul necesar pentru a-și găsi propria voce. Experiența sa profesională include, de asemenea, o activitate de 8 ani cu copiii de vârstă preșcolară. Este expert în parenting, consilier de dezvoltare personală și își completează parcursul de specializare în calitate de psihoterapeut sistemic de cuplu și familie, integrând aceste competențe în activitatea de consiliere și sprijin desfășurată în beneficiul familiilor și al tinerilor.*

Ion Căciulă *- Profesor de istorie și educație pentru societate în Republica Moldova.*
Se implică în dezvoltarea curriculară și promovarea democrației în școală. Promovează o educație centrată pe elev, bazată pe gândire critică și participare. În calitate de mentor și formator, susține dezvoltarea profesională a cadrelor didactice în domeniul drepturilor copilului și a guvernanței democratice.

Cuprins

Context 6

Sesiunea 1. Introducere, cunoaștere și conectare – Beneficiile participării 7

Sesiune 2. „Copilul și adultul parteneri cu demnitate” - participarea copiilor este un drept 9

Sesiune 3. Design-ul neuro-motivațional al implicării.....20

Reflecție ziua 1.....34

Sesiune 4. Dezvoltarea responsabilității la copil.....37

Sesiune 5. Obstacole și soluții în calea participării copiilor.....42

Sesiune 6. Metode de implicare a elevilor și consultarea elevilor.....49

Reflecție ziua 2.....62

Sesiune 7. Tehnici de facilitare democratică.....63

Sesiune 8: Incluziune și participare. Bune practici.....66

Sesiune finală.....72

Context

Acest material metodologic a fost elaborat în cadrul proiectului transfrontalier „YOUTHLINK: Youth Participation in the Education System Processes across the Romania-Moldova Border"[1], o inițiativă strategică menită să consolideze mecanismele de participare a tinerilor în procesele decizionale de ambele părți ale Prutului. YOUTHLINK răspunde nevoii de armonizare a practicilor de lucru cu tinerii din România și Republica Moldova, promovând un model de cetățenie activă care transcende granițele geografice.
Prin acest demers, organizațiile partenere (Asociația Alternative Sociale (RO), AsociațiaEducație și Dezvoltare „AVINT" (MD), Agenția Națională pentru Tineret (MD) și Centrul de Resurse și Asistență Educațională Iași (RO)) au urmărit construirea unui „pod de expertiză" între sistemele de educație și structurile de tineret din cele două țări. Ghidul nu este doar un suport de curs, ci rezultatul unui transfer de bune practici între specialiști care cred în potențialul tinerilor de a deveni vectori de inovare socială în comunitățile lor.

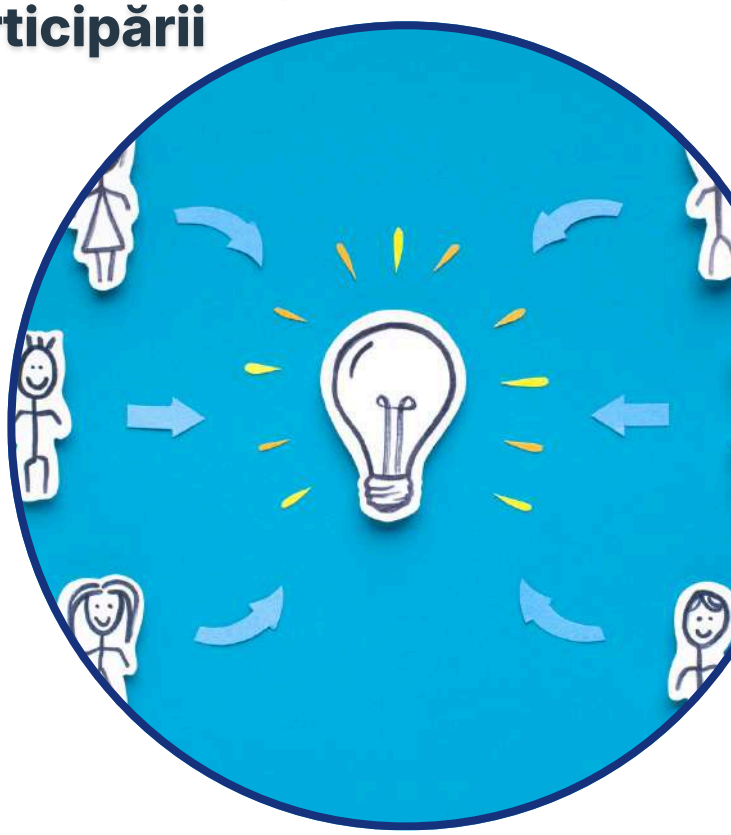
Despre ghid

Programul este un instrument de lucru destinat consolidării capacităților profesioniștilor în materie de promovare a participării tinerilor. Documentul este organizat în 8 sesiuni tematice care pot fi parcurse secvențial sau utilizate individual, fiecare detaliind obiective, metode de livrare și rezultate așteptate.
Programul este organizat în 8 sesiuni pentru a corespunde cu necesitățile programului pentru o durată totală de 2.5 zile. Autorii recomandă utilizarea acestuia în ordinea existentă, cu toate acestea orice sesiune poate fi aplicată individual. Fiecare sesiune conține informațiile cu privire la obiectivele sesiunii, durata, rezultatele așteptate, metodele de livrare, materialele necesare și recomandări.
Sesiunile sunt prevăzute pentru un grup de 15+ participanți. Se recomandă așezarea scaunelor în cerc cu suficient spațiu între ele pentru a putea repartiza participanții în grupuri de lucru. Formatorii pot adapta sesiunile la alte modele de organizare a spațiului în funcție de necesitate.

[1] Mai multe informații sunt disponibile la www.alternativesociale.ro.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Sesiunea 1. Introducere, cunoaștere și conectare – Beneficiile participării

Durata totală:
1 oră și 30 minute

Scop:

De a crea un cadru de lucru sigur și colaborativ, de a facilita cunoașterea reciprocă dintre participanți și formatori și de a oferi o înțelegere clară a scopului proiectului și a beneficiilor participării tinerilor în procesul de luare a deciziilor.

Obiective:
Participanții vor:

·Înțelege scopul general al trainingului și al proiectului;
·Cunoaște formatorii și rolul acestora în cadrul programului;
·Face cunoștință între ei și începe construirea unui grup de încredere;
·Conștientiza beneficiile implicării tinerilor în procesul de luare a deciziilor pentru școală și comunitate.

Resurse necesare

·Flipchart / tablă;
·Markere;
·Proiector și laptop (pentru prezentarea proiectului);
·Slide-uri de prezentare (Proiect + Formatori);
·Stickere (pentru activitatea de cunoaștere, dacă este necesar);

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Descrierea sesiunii (90 min)

1. Bun venit și introducere – 10 min

Trainerul sau coordonatorul de proiect:
·Salută participanții;
·Prezintă agenda generală a zilei și durata trainingului;
·Explică pe scurt obiectivele sesiunii 1;
·Stabilește reguli de bază (ex. respect, participare activă, confidențialitate, punctualitate).

2. (Dacă este cazul) Descrierea proiectului – 20 min

Coordonatorul prezintă proiectul folosind slide-uri:
·Contextul proiectului (de ce este importantă implicarea tinerilor);
·Scopul și obiectivele proiectului;
·Grupul-țintă și beneficiarii;
·Activitățile principale din proiect;
·Ce vor obține participanții (competențe, instrumente, rețea, suport).
·Întrebări scurte pentru clarificare (5 min incluse): participanții pot adresa întrebări legate de proiect.

3. Prezentarea formatorilor – 10 min

Fiecare formator:
·Se prezintă (nume, rol, experiență relevantă);
·Explică pe scurt de ce este implicat în proiect;
·Menționează ce aduce din experiența sa pentru acest training.
·Accent pe crearea unei relații autentice, nu pe CV formal.

4. Prezentarea participanților (cunoaștere și conectare) – 35 min

Activitate interactivă de cunoaștere (exemplu recomandat: „Harta grupului").
Instrucțiuni:
Trainerul trasează pe flipchart o „hartă" simbolică (sau folosește sala):
·Participanții sunt invitați să se poziționeze sau să răspundă pe rând la întrebări precum:
Din ce localitate/instituție sunt;
·De cât timp lucrează cu tineri;
·Ce îi motivează să se implice în participarea tinerilor;
·Ce așteptări au de la acest training.
·Trainerul notează pe flipchart așteptările comune.

5. Beneficiile implicării tinerilor – mini-discurs + dialog – 15 min

Trainerul facilitează o discuție scurtă:
Care sunt beneficiile implicării tinerilor pentru:
·elevi/tineri;
·școală;
·comunitate;
·procesul decizional.

Trainerul poate nota ideile-cheie pe flipchart și le completează cu 3–5 mesaje-cheie (ex. dezvoltarea competențelor civice, responsabilitate, încredere, prevenirea apatiei, creșterea calității deciziilor).

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Sesiune 2. „Copilul și adultul parteneri cu demnitate” - participarea copiilor este un drept

Durata totală:
1 oră și 30 minute

Scop:

Integrarea participării copilului în politicile şi practicile instituţiilor educaţionale şi împuternicirea copiilor de a se implica în procese inovative sociale pentru a-şi face vocea auzită. Stimularea reflecției critice asupra propriilor valori, atitudini, convingeri, practici și comportamente referitor la drepturile copilului.

Obiective:
Pe parcursul și la finele programului de formare, participanţii vor fi capabili:

·Să înțeleagă critic nevoile copilului, factorii care inflențează copilăria și capacităţile în evoluţie ale copiilor.
·Să conștientizeze principiile fundamentale și caracteristicilor de bază ale drepturilor copilului.
·Să determine care este misiunea drepturior omului – garantarea/ asigurarea unei vieți cu demnitate pentru fiecare om;
·Să definească Drepturile Omului/ Copilului: nevoi universal recunoscute+ obligaţii+responsabilizare;

Resurse materiale

Activitatea 1: Postere mari cu profilul unui copil și a unui adult, Stick’n notes de mai multe culori, markere videoproiector și laptop/tablă interactivă, slide-uri cu schema Capacităţi în evoluţie ale copilului (Anexa nr. 1).
Activitatea 2: Fișa de lucru „Roluri pentru participanți”(Anexa nr.2), fișa de lucru „Situații și evenimente” (Anexa nr.3), videoproiector și laptop/tablă interactivă, slide-uri Drepturile copilului ca o relație (Anexa nr.4).

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Activitatea 1:
Copilul și Adultul - două ființe umane cu demnitate

Durata:
60 de minute

În sală sunt afișate două postere mari:
unul cu profilul unui copil, iar pe altul - profilul unui adult.
Facilitatorul invită participanții să definească ce este un copil și ce este un adult prin a desena niște semne/ simboluri pe stick'n notes de diferite culori.
Grupul decide, prin consens, ordinea completării celor două figuri (copil și adult).
Participanții, pe rând, arată imaginea și spun ce semnifică și o lipesc acolo unde cred/ simt că este potrivit pe profilul respectiv.

Reflecție de grup:
·Ce ați simțit în timpul activității?
·Ce observați acum pe cele două postere?
·Ce au în comun cele două ființe umane?
·Ce este unic/ special la cele două ființe umane?
·Ce drepturi ale omului au fost exercitate?
·În ce mod aceste caracteristici influențează procesul educațional?
·Ce înseamnă demnitatea pentru cele două ființe umane?

Facilitatorul facilitează elaborarea unui poster de grup prin care participanții determina 3 caracteristici specifice unui copil, 3 caracteristici specifice unui adult şi 3 caracteristici comune.
Participanții sunt invitați să analizeze figura Capacităţi în evoluţie ale copilului.

Debriefing:
·Care este scopul acestei activități?
·Ce instrumente/ metode s-au utilizat?
·Cine sunt participanții la o așa gen de activitate?
·Care sunt aspectele sensibile vizibile și invizibile în acest proces?
·Care este rolul cadrelor didactice în acest poces?

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Mesaje-cheie

Copiii și adulții au puncte comune, totuși responsabilitatea cu referire la procesele în care este implicat copilul îi revine adultului. Schema capacitățile în evoluție demonstrează că pentru a crește și a se dezvolta armonios, pentru a putea progresa și asuma responsabilități, adultul/ții din jurul copilului trebuie să îl susțină, protejeze și încurajeze în procesul de învățare.

Perioada copilăriei are o importanţă majoră în dezvoltarea potenţialului deplin al fiinţei umane. Pentru a garanta dezvoltarea optimă a copiilor, aceştia au nevoie de o atenţie deosebită. Exact ca în cazul puieţilor, ce necesită un tratament particular – nutrienţi, udare zilnică, sprijinire, plivire şi protejarea de către elemente nefaste – copiii au nevoie de condiţii deosebite de creştere. Mai mult ca atât, la acest stadiu al dezvoltării plantelor, variate leziuni ar putea semnifica distrugerea sau denaturarea întregii existenţe ale acestora, pe când copacii maturi sunt capabili de a face faţă multiplelor lovituri ale soartei.

Pentru ca un copil să supravieţuiască şi să se dezvolte, trebuie să-i fie asigurate toate nevoile, să fie îndrumat şi să-i fie oferite oportunităţi pentru ca să-şi dezvolte abilităţile. Adulţii din preajmă sunt cei responsabili să asigure copiilor creşterea, dezvoltarea, educaţia şi să le ofere o protecţie specială, de care au nevoie în virtutea capacităţilor în dezvoltare.

Concepte cheie

Capacităţi în evoluţie ale copiilor

(Predarea drepturilor copilului în cadrul disciplinei Educaţia civică – material de support, Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului, Chișinău 2012.)

Termenul de „capacităţi în evoluţie ale fiecărui copil” este unul central în CDC (Art. 5 şi Art. 14 în relaţie cu responsabilităţile părinţilor şi Art. 6, 12, 27, 29) şi are un rol extrem de important pentru garantarea dezvoltării eficiente și asigurarea respectării drepturilor copilului.

Conform Convenției, copilăria trebuie considerată drept un proces continuu de schimbare, în decursul căruia copiii ajung să stăpânească gradual niveluri complexe ale gândirii şi acţiunii, în calea lor spre autodeterminare şi maturitate. Convenţia recurge la sintagma „capacităţile în evoluţie ale copilului”, cu referire la responsabilităţile şi drepturile părinţilor de a-şi orienta şi îndruma copiii – îndrumarea trebuie să fie „compatibilă” cu capacităţile. Articolul 5 descrie drepturile generale ale părinţilor şi ale membrilor familiei lărgite, Articolul 14 se referă la dreptul copilului la libertatea de gândire, de conştiinţă şi religie. Articolul 12 abordează gradul de maturitate al copilului

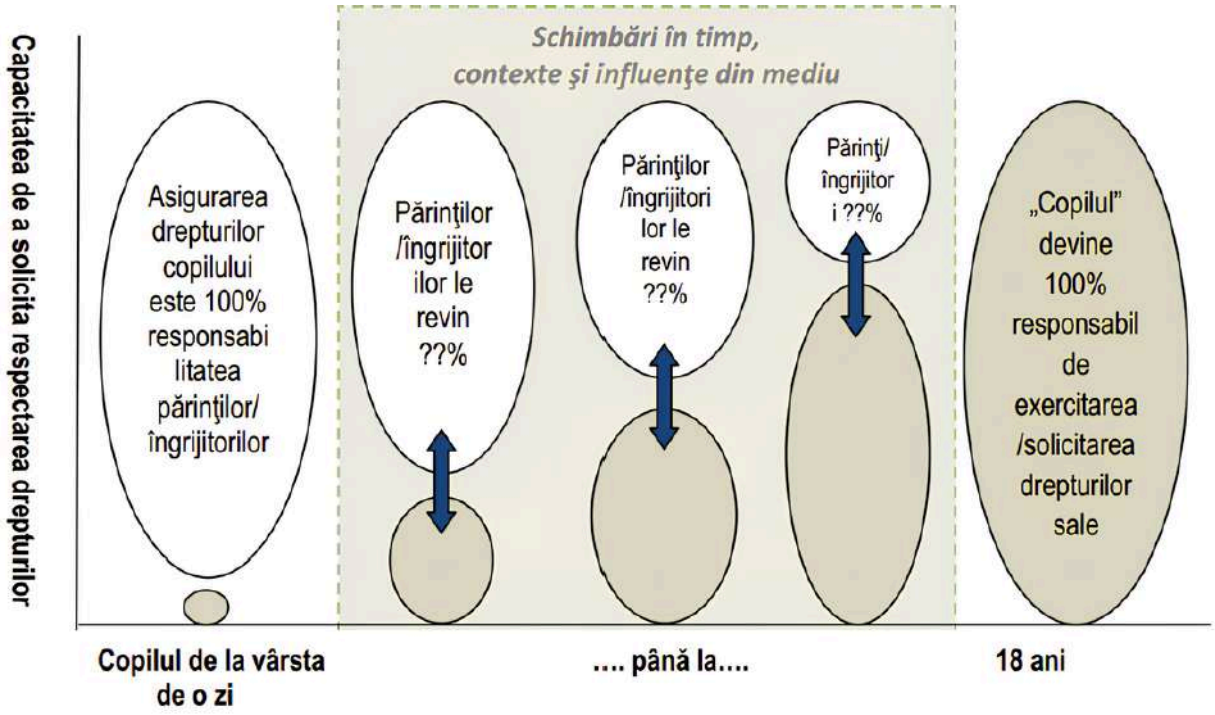
Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

în procesul consultării acestuia de către adulți cu referire la problemele care îl privesc. Articolele Convenţiei abordează dreptul copilului de a-şi dezvolta la maximum potenţialul:

- Articolul 6 recunoaşte dreptul copilului la dezvoltare ca fiind un drept universal;
- Articolul 27 stipulează dreptul fiecărui copil de „a beneficia de un nivel decent de trai, care să permită dezvoltarea sa fizică, mentală, spirituală, morală şi socială";
- în conformitate cu Articolul 29 educaţia copilului trebuie să urmărească „dezvoltarea plenară a personalităţii, a vocaţiilor şi a aptitudinilor mentale şi fizice ale copilului".

În concluzie, termenul de capacitate, în semnificaţia cu care apare în expresia „capacități în evoluție", poate fi definit drept potenţial diferit al fiecărui copil în parte. Acest concept este unul cheie pentru încercările copilului de a se manifesta ca subiect al societăţii. Pe măsura creşterii şi dezvoltării aptitudinilor copiilor, descreşte nevoia de îndrumare şi orientare din partea adulţilor.

Anexa nr.1
Schema Capacitățile în evoluție ale copilului

Sursa: Peter Dixon (2010) Accommodating Children's Evolving Capacities

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Activitatea 2:
Jocul «Fă un pas înainte»

Fiecare participant extrage un bileţel pe care este scris un rol și este rugat să-şi imagineze viaţa copilului, să empatizeze cu nevoile și emoțiile acestuia, fără să comunice nicio informație colegilor.
Activitatea are loc în tăcere.
Facilitatorul citește, pe rând, mai multe enunţuri şi spune participanților că atunci când răspunsul lor la acestea este DA, din perspectiva rolului pe care îl are, este rugat să facă în tăcere un pas înainte.
După fiecare enunț și mișcare, se face o pauză, apoi urmează altă situație de viață.
Participanții sunt invitați în cerc și are lor împărtășirea experienței individuale și de grup.

Reflecție de grup:

- Cum vă simţiţi după activitate?
- Cum v-ati simțit pe parcursul activității?
- Ce aţi observat pe parcursul activităţii?
- Ce drepturi au fost exercitate?
- Cine sunt copiii care nu s-au mişcat sau au făcut mai puţini paşi?
- A avut cineva impresia că au existat momente când drepturile lor de bază au fost ignorate?
- Ce roluri au avut cei care înaintau și cei care nu făceau pași înainte (permite participanților ca în această parte a activității să dezvăluie rolurile pe care le-au avut)?
- Cât de ușor sau de dificil a fost să jucați diversele roluri? Cum v-ați imaginat că este persoana al cărei rol l-au jucat?
- Ce factori influențează asigurarea drepturilor copilului, inclusiv la participare?
- Ce indicatori/ semne ne comunică că unii copiii nu înaintează?
- Ce obligații are statul (eu în calitate de cadru didactic) în legătură cu respectarea, protecția și asigurarea drepturilor copilului?
- Ce experienţă aveţi în acest domeniu?

Debriefing:

·Despre ce este această activitate? Care este scopul acesteia?
·Ce tehnici/ metode au fost utilizate?
·Care sunt punctele tari și limitele/ riscurile?
·În ce condiții poate fi utilizată sau adaptată?

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Mesaje-cheie

Toți copiii sunt egali, însă unii au mai multe oportunități decît alții în virtutea diferitor factori/ condiții/ circumstanțe (familie cu venituri decente și care investește în copil, comunitate sensibilizată și suportivă pentru cei în situații dificile/ problematice, autorități responsabile, legi care funcționează etc;);
Adulții în calitate de titulari de obligații, sunt obligați să monitorizeze permanent situația/ problemele tuturor copiilor, în mod special a celor aflați în dificultate, și să ia măsurile necesare pentru ca drepturile copilului să fie protejate și asigurate.
Fiecare copil este valoros, merită să trăiască o viață cu demnitate, să fie tratat cu respect și iubit, indiferent de situația în care se află.
Inegalitatea socială este adeseori o sursă de discriminare și de marginalizare. Pentru a preveni la timp astfel de situații, atât adulții cât și copiii sunt încurajați să observe primele semne ale inegalității și excluderi și să reacționeze/ acționeze.

Resurse teoretice

Principiile orientative ale Convenţiei cu privire la Drepturile Copilului

Principiul nondiscriminării
Articolul 2
Statele părţi se angajează să respecte şi să garanteze drepturile formulate în prezenta convenţie tuturor copiilor care sunt de competenţa lor, fără nici un fel de discriminare, indiferent de rasa, culoarea, sexul, limba, religia, opiniile politice sau de altă natură, cetăţenia, apartenenţa etnică sau originea socială, situaţia materială, handicapul, statutul la naştere sau dobândit al copilului, al părinţilor sau al reprezentanţilor săi legali.
Statele părţi vor lua măsurile adecvate de protecţie a copilului împotriva oricărei forme de discriminare sau pedeapsă pe considerente care ţin de statutul, activităţile, opiniile exprimate sau convingerile părinţilor, ale reprezentanţilor legali sau membrilor de familie ai copilului.
La începutul secolului XXI, lumea continuă să fie sfâşiată de discriminare, prejudecăţi şi inegalitate. Discriminarea continuă să rămână un obstacol fundamental care trebuie depăşit pentru a se putea realiza viziunea demnităţii umane. Să nu excludem nici un copil este în aceeaşi măsură o problemă personală cât şi o problemă instituţională sau legislativă.
Combaterea prejudecăţilor personale şi a stereotipurilor negative care exclud întregi segmente ale societăţii poate pune probleme foarte personale. Pentru o împărţire mai echitabilă a resurselor este uneori nevoie de o conducere politică curajoasă şi vizionară. Orice instituţie care luptă pentru ca discriminarea să devină inacceptabilă social şi ca cei dezavantajaţi să se bucure de aceleaşi drepturi ca majoritatea are de învins obstacole majore. Pentru a realiza aceste schimbări s-ar putea să fie nevoie de ani întregi de acţiuni susţinute.
În multe dintre ţările unde se manifestă discriminarea, mediul şcolar și lucrul cu tinerii au constituit punctele de pornire în construirea unei înţelegeri a diversităţii şi în combaterea prejudecăţilor.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Principiul interesului superior al copilului

Articolul 3

În toate acţiunile care privesc copiii, vor fi întreprinse de instituţiile de asistenţă socială publice sau private, instanţele judecătoreşti, autorităţile administrative sau organele legislative, va prima interesul superior al copilului.

Statele părți se angajează să asigure copilului protecția și îngrijirile necesare pentru bunăstarea sa, ținând cont de drepturile și obligațiile părinților săi, ale tutorilor săi, ale altor persoane legal responsabile pentru el și vor lua, în acest scop, toate măsurile legislative și administrative corespunzătoare.

Prin acest articol, Convenţia cu privire la drepturile copilului cere ca interesele copiilor să fie avute în vedere în toate deciziile care îi privesc. Interesele lor trebuie să primeze în orice situaţie, asigurându-se în acelaşi timp echilibrarea intereselor lor pe termen scurt şi lung. În multe cazuri, poate deveni necesară reevaluarea intereselor adulţilor şi reechilibrarea deciziei în favoarea interesului superior al copilului.

Acest principiu are consecinţe de mare amploare. Adulţii au astfel responsabilitatea, atât la nivel individual, cât şi la nivel instituţional, să reflecteze serios la implicaţiile acţiunilor pe care le întreprind. Adulţii trebuie să se gândească bine la impactul pe termen scurt şi lung pe care acţiunile lor (sau lipsa lor de acţiune) îl are asupra copiilor. Principiul se aplică în egală măsură în audierile din instanţă ale unor copii sau în alocarea resurselor de la bugetul de stat. Factorii de decizie au obligaţia de a ţine seama în deciziile lor de opiniile copilului şi punctele de vedere ale copilului, precum şi de a obţine informaţii şi date care să le permită să ia decizii corespunzătoare.

În multe ţări şi instituţii evaluările impactului asupra copiilor constituie o premisă necesară pentru adoptarea unor decizii. Înainte de a lua hotărârea finală, factorilor de decizie li se pune la dispoziţie o analiză a implicaţiilor bugetare ale politicilor elaborate care privesc copiii.

Principiul supravieţuirii şi dezvoltării copilului

Articolul 6

Statele părţi recunosc dreptul inerent al fiecărui copil la viaţă.

Statele părţi vor face tot ce le stă în putinţă pentru a asigura supravieţuirea şi dezvoltarea copilului.

Cel mai fundamental drept al omului, dreptul la viaţă, dăruit tuturor fiinţelor umane, după cum se spune la articolul 3 al Declaraţiei universale a drepturilor omului, a fost elaborat mai departe în Convenţia cu privire la drepturile copilului.

Pentru a se putea atinge obiectivul dezvoltării, sunt necesare şi celelalte 40 de articole din CDC să contribuie la aceasta. Ca şi în cazul principiilor generale ale drepturile omului, drepturile din CDC sunt interdependente (conlucrează) şi indivizibile (pierderea unui drept afectează realizarea celorlalte).

Când un stat ratifică CDC, acesta îşi asumă o răspundere în faţa comunităţii internaţionale şi a propriului popor. Statul trebuie să pună la dispoziţie cât se poate de multe resurse pentru a asigura dezvoltarea copilului. Astfel, statul are obligaţia de a modifica politicile şi prevederile bugetare pentru a putea veni în sprijinul dezvoltării copilului.

De asemenea, statul trebuie să profite de asistenţa internaţională disponibilă. Acest articol poate fi folosit în activităţile de lobby şi advocacy pentru reforma bugetară, şi la nevoie pentru a face lobby pentru investiţii pe lângă comunitatea internaţională de donatori, instituţiile financiare internaţionale, bănci şi sectorul privat.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Celelalte trei principii fundamentale ale CDC contribuie şi ele la dezvoltarea copilului. Aceste principii fundamentale sunt semnificative atât pentru fiecare copil în parte, cât şi pentru progresul societăţii în general. Atunci când principiile sunt aplicate şi puse în acţiune, ele contribuie la realizarea viziunii din instrumentele generale privind drepturile omului. Ele contribuie la crearea unor procese mai juste şi mai echitabile.

Principiul exprimarea liberă a opiniilor

Articolul 12

Statele părţi vor garanta copilului capabil de discernământ dreptul de a-şi exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl priveşte, opiniile copilului urmând să fie luate în considerare ţinându-se seama de vârsta sa şi de gradul său de maturitate.

Articolul 12 al Convenţiei cu privire la drepturile copilului statuează dreptul fundamental al copilului de a-şi exprima opiniile în privinţa deciziilor care îl privesc. Adulţii au obligaţia de a asculta şi de a ţine seama de opiniile copiilor.

Acest principiu, numit uneori principiul “participării”, este denumit în acest pachet de resurse principiul “dreptului la exprimarea liberă a opiniilor”. Există mai multe alte articole care contribuie la consolidarea acestui principiu, care pot fi folosite împreună şi pentru a da o definiţie mai bună conceptului de participare a copilului – dreptul la informare, dreptul la întrunire, dreptul la exprimare.

Participarea copiilor la luarea deciziilor variază de la o cultură la alta, iar în cadrul fiecărui culturi, după vârstă, sex şi capacităţi. În unele culturi, copiii mici pot fi implicaţi în mod obişnuit în discuţiile importante pentru familie, sau copiii îşi pot asuma răspunderea pentru asigurarea unor resurse familiei încă de la o vârstă fragedă.

În alte situaţii, se poate întâmpla ca ideile dominante să fie unele de genul: “copiii trebuie văzuţi, nu auziţi”, sau “copiii trebuie să fie protejaţi de grija şi răspunderea luării deciziilor până nu devin adulţi”. Adulţii şi copiii au de rezolvat probleme diferite – copiii trebuie să-şi dezvolte deprinderile şi încrederea de a se exprima, iar adulţii adesea trebuie să-şi dezvolte deprinderile sau atitudinea necesară pentru a asculta şi pentru a crea un mediu de susţinere a copiilor. Pentru a se putea exprima, copiii au de muncit foarte mult, însă problemele pot fi depăşite.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Anexa nr.2

Fișa de lucru ,,Roluri pentru participanți"

Ai 16 ani şi eşti Preşedintele Consiliului Elevilor.
Ai 13 ani şi eşti refugiat din Afganistam. Locuiești cu mama și cu cei 4 frați mai mici.
Ai 15 ani şi ești fiica a doi părinţi care muncesc ilegal în Spania de 5 ani.
Ai 14 ani şi ești fiica unui proprietar de pământ, dintr-un sat izolat.
Ai 16 ani şi înveţi la o Şcoală profesională.
Ai 16 ani, esti feciorul directorului unei banci şi studiezi la un colegiu din Marea Britanie.
Ai 12 ani şi înveți la şcoala departe de localitatea de baştină.
Ai 11 ani şi stai la un Centru de plasament temporar.
Ai 9 ani şi esti plasat temporar într-o altă familie, decât cea biologică.
Ai 14 ani şi mai ai 3 fraţi mai mici. De 2 ani părinții voştri sunt someri si muncesc cu ziua.
Ai 9 ani şi te poţi deplasa doar cu ajutorul scaunului cu rotile.
Ai 12 ani şi ești HIV pozitiv/ă.
Ai 15 ani şi familia ta este membră a comunităţii religioase a Adventiştilor de ziua a 7-a.
Ai 11 ani si ai pierdut legatura cu familia ta si esti nevoit sa stai in strada cu alti copii ai străzii.
Ai 16 ani şi ai relatii strânse de prietenie cu un artist care este dependent de heroină.
Ai 14 ani si parintii tăi stau timp de 3 ani ilegal in Italia. Ai in grija ta 2 fraţi mai mici.
Ai 13 ani si esti maritată cu un tânar de etnie rroma. Aşa au decis parintii vostri.
Ai 12 ani şi esti nevoit sa lucrezi cu ziua prin satele vecine pentru a putea întreţine familia ta.
Ai 8 ani şi locuiesti intr-un sătuc îndepărtat fără grădinita, scoală, punct medical.
Ai 8 ani şi parinţii tăi sunt ambasadori. Momentan locuiţi la Paris.
Ai 11 ani şi esti unica fiica a unor oameni de afaceri prosperi.
Ai 15 ani şi locuieşti în capitală cu ambii părinţi. Esti olimpic la matematică.
Ai 10 ani şi recent ai fost repatriat din Moscova, unde cerşeai pe strazile metropolei ruse.
Ai 8 ani şi locuieşti cu bunica bolnavă. Părinţii tăi sunt plecati de 4 ani la muncă peste hotare.
Ai 11 ani şi esti bolnav de tuberculoza. De 2 ori pe an mergi la sanatoriu pentru a te trata.
Ai 13 ani şi eşti refugiat/ă din Ucraina.
Ai 9 ani şi ai probleme de sănătate. Mai mult te afli la tratamente prin spitale, decât cu familia ta.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Anexa nr. 3

Fișa de lucru „Situații și evenimente"

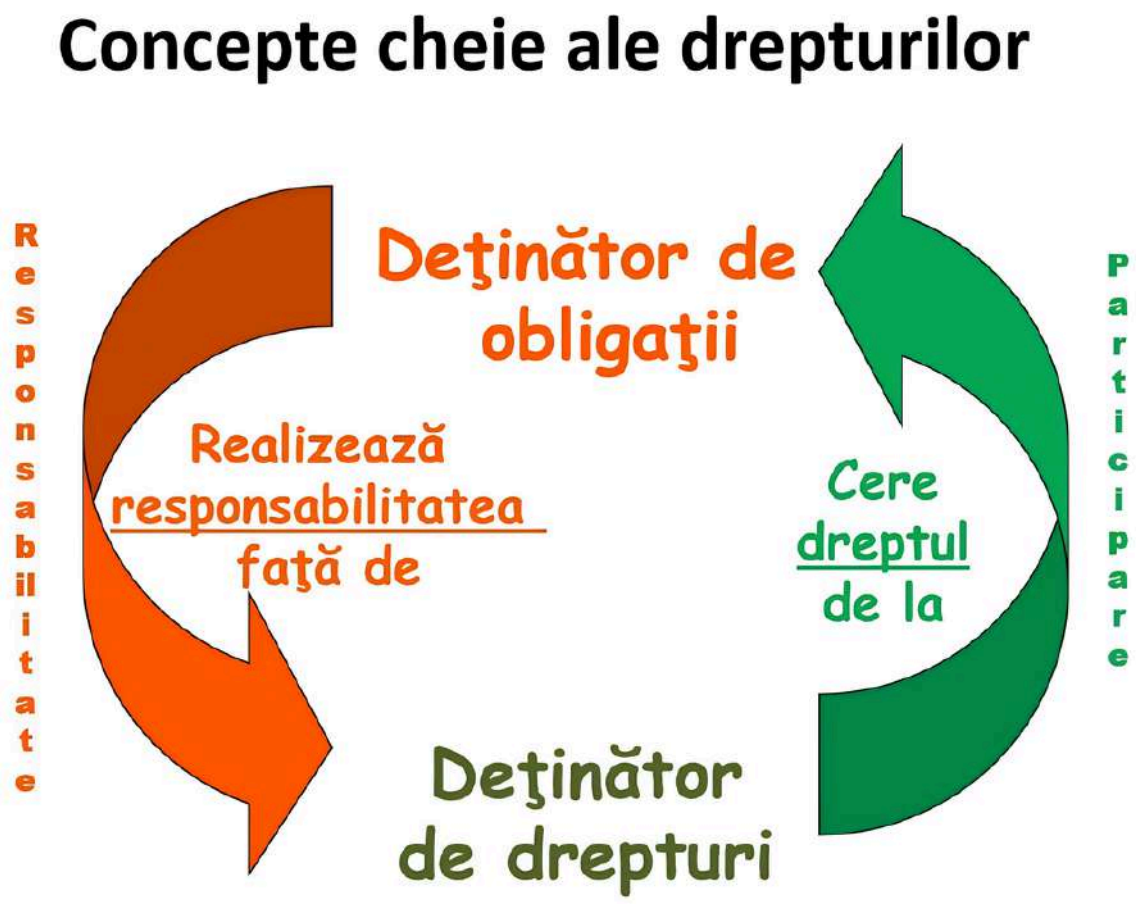
Citește cu voce tare următoarele situații; oferă timp participanților, după fiecare situație, să păsească în tăcere și să observe cât au înaintat:

- Nu ai avut niciodată probleme financiare serioase
- Ai o locuință decentă, cu linie telefonică și televizor
- Consideri că limba, religia și cultura îți sunt respectate în societatea în care trăiești
- Adulții te consultă în diverse probleme sociale, economice, culturale, educaționale
- Nu îți este teamă că te-ar putea opri poliția
- Știi cui să te adresezi când ai nevoie de un sfat sau de ajutor
- Nu te-ai simțit niciodată discriminat/ă din cauza originii tale
- Beneficiezi de protecție socială și medicală corespunzătoare nevoilor tale
- Îți permiți să mergi în vacanță o dată pe an
- Poți invita prieteni la masă
- Ai o viață interesantă și ești optimist/ă în privința viitorului
- Simți că poți studia și practica profesia pe care ți-o dorești
- Nu îți este teamă că poți fi agresat/ă sau atacat/ă pe stradă sau în mass-media
- Poți vota la alegerile naționale și locale
- Poți sărbători cele mai importante evenimente religioase cu rudele și prietenii apropiați
- Poți participa la seminarii/ activități internaționale organizate în străinătate
- Te poți duce la cinema sau teatru cel puțin o dată pe săptămînă
- Nu te temi pentru viitorul copiilor tăi
- Îți cumperi haine noi cel puțin o dată la trei luni
- Te poți îndrăgosti de cine vrei
- Simți că îți este apreciată și respectată în societatea în care trăiești
- Internetul îți este accesibil și folositor.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Anexa nr.4

Drepturile copilului ca o relație

Bibliografie:

·Convenția cu privire la drepturile copilului
·Predarea drepturilor copilului în cadrul disciplinei Educaţia civică – material de support, Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului, Chișinău 2012.
·Educație pentru drepturile omului și Educație pentru cetățenie democratică. Ghidul profesorului. Ministerul Educației și Cercetării, Amnesty Internationl, 2019
·Raportul copiilor Dreptul al opinie așa cum este învățat și practicat la școală, Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului, 2019
·Monitorizarea şi evaluarea activităţilor cu tinerii,Centrul Național de Resurse pentru Tineri, 2006.
·Evaluarea blocajelor și barierelor de participare ale tinerilor și adolescenților din Moldova în procese de luare a deciziilor Studiu de evaluare.Elaborat pentru UNICEF Moldova de către Institutul de Politici Publice, 2018.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Sesiune 3. Design-ul neuro-motivațional al implicării

Durata totală:
3 ore

Scop:

Clarificarea mecanismelor neurobiologice care condiționează participarea elevului, pentru a înțelege cum interacțiunea dintre dopamină, cortizol și nevoile psihologice fundamentale determină deschiderea sau blocarea accesului către învățare și implicare.

Obiective:
Participanții, la finele modulului III, vor fi capabili:

- Să înțeleagă de ce participarea elevului este o condiție biologică pentru învățarea profundă;
- Să proiecteze contexte de învățare „dopaminergice", utilizând mecanismul RPE (Reward Prediction Error) și teoria information gap;
- Să identifice cauzele comportamentelor provocatoare prin prisma celor trei nevoi fundamentale ale teoriei autodeterminării;
- Să coreleze asincronia maturizării cerebrale cu comportamentele specifice adolescenței, precum impulsivitatea și nevoia de autonomie;
- Să identifice barierele neurobiologice ale implicării (stres/cortizol).

Materiale necesare:

articol științific, cutie împachetată cu un obiect în interior, imagine cu creierul, post-it-uri cu indicii, dosare cu indicii ale pilonilor adolescenței, cartonașe cu situații provocatoare în interacțiunea cu elevii, 3 recipiente transparente etichetate cu denumirea celor 3 nevoi psihologice, un set de jetoane colorate (sau piese de construcție) care umplu inițial recipientele, carduri cu profiluri de elevi,

Rezultate așteptate:

- profesorii recadrează comportamentele de rezistență sau pasivitate ale elevilor ca răspunsuri biologice la stres sau lipsă de stimuli, nu ca pe un afront personal;
- profesorii conștientizează necesitatea includerii unor secvențe didactice care să includă „cârlige" dopaminergice (mister, noutate, provocare optimă) pentru a capta și menține atenția;
- profesorii aplică modelul ESSENCE și teoria autodeterminăriipentru a transforma conflictele de la clasă în oportunități de conectare și dezvoltare specifice vârstei.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Desfășurarea activității 1. Neurobiologia Participării: Dopamină vs. Cortizol

Atelier experiențial: „Enigmă vs. Rutină”

Procedură
Se împarte grupul de participanți în două echipe (A și B), fiecare primind sarcini cu arhitecturi motivaționale opuse: grupul A este echipa de experți teoreticieni. Pentru a putea avansa în workshop, e nevoie să extragă datele tehnice exacte dintr-un studiu recent de neuroeducație. Au la dispoziție 5 minute să citească un articol și să noteze pe foaia primită câteva idei; grupul B, este echipa de exploratori. Primesc o cutie în care se află un obiect care are legătură cu tema noastră. Nu au voie să deschidă cutia încă. Vor primi 3 indicii, unul la fiecare 60 de secunde și, lucrând în echipă, să deducă ce obiect este.

Indiciu 1 (Auditiv): Agită cutia (produce un sunet specific).

Indiciu 2 (Istoric/Context): „A fost folosit intens în anii '50, dar astăzi este aproape uitat.”

Indiciu 3 (Senzorial): „Este făcut din lemn și are un miros specific ”

Debriefing:
După 5 minute, activitatea este suspendată pentru o evaluare rapidă a stării neuro-emoționale, utilizând o scală de la 1 la 10:

- „Cât de mult v-ați simțit motivați să terminați sarcina? Cât de alert este creierul vostru acum?” „Cât de mult doriți să știți ce e în cutie? Care este nivelul de energie în grup?”
- „Cum s-a schimbat nivelul de energie când ați primit sarcina?”

În această etapă, facilitatorul introduce terminologia științifică pentru a înțelege experiența trăită:

Axa Dopamină-Cortizol - dopamina (modul căutare): dopamina eliberată de grupul B nu e despre „plăcere”, ci despre combustibilul pentru „căutare”. Acesta deschide porțile hipocampului pentru învățare. În grupul A, monotonia forțată sau presiunea fără sens induce un „dopamine dip” (prăbușirea dopaminei). Dacă starea persistă, se activează cortizolul.

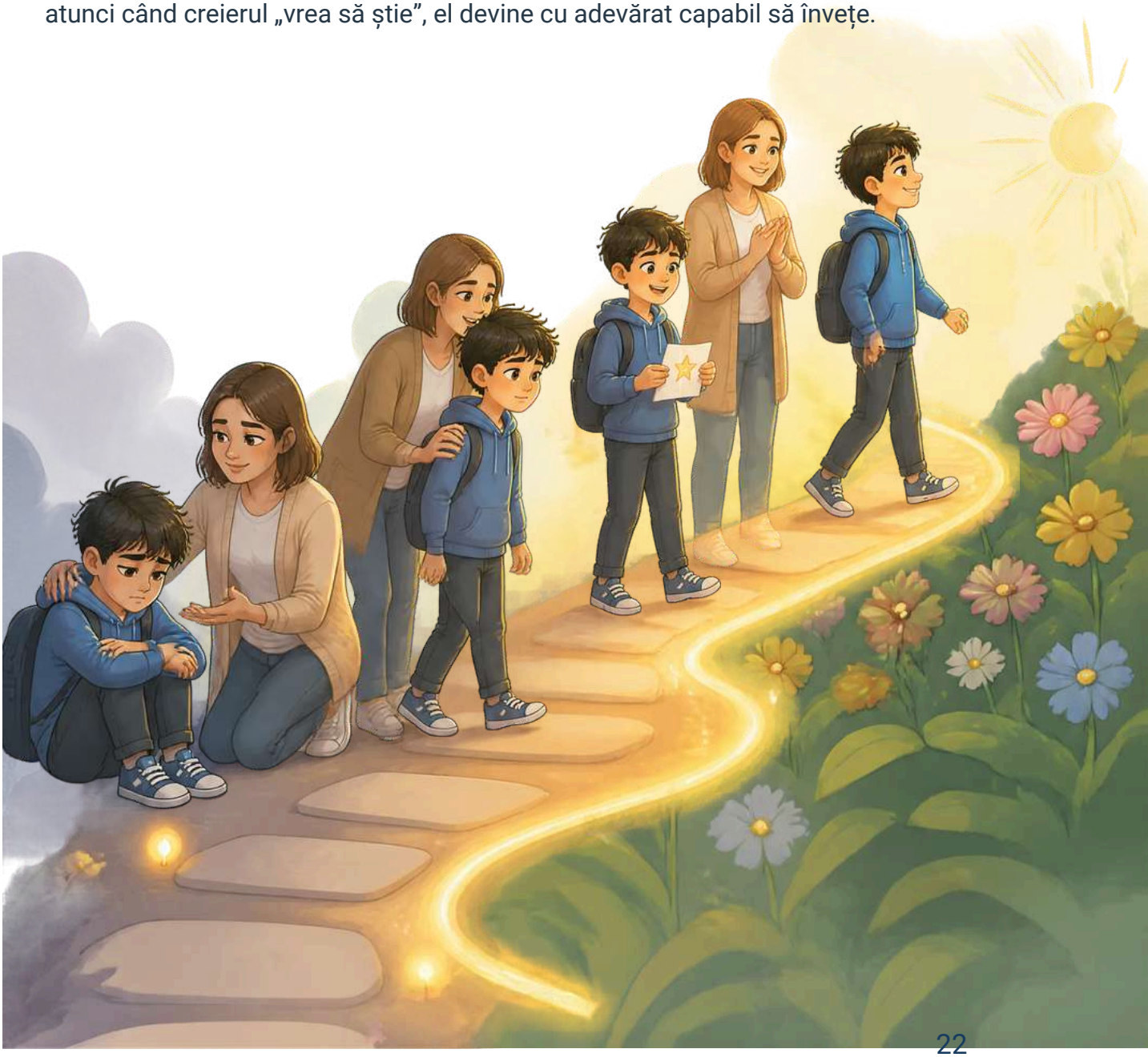
Neputința învățată: atunci când un elev experimentează constant cortizol (stres/lipsă de control), creierul lui învață că efortul este inutil. Neputința învățată nu este lene, ci un mecanism de protecție biologică pentru a economisi energie într-un mediu perceput ca ostil sau imprevizibil.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Mini-aplicație: „Dezactivarea neputinței” - Cum scoatem un elev din starea de neputință învățată?

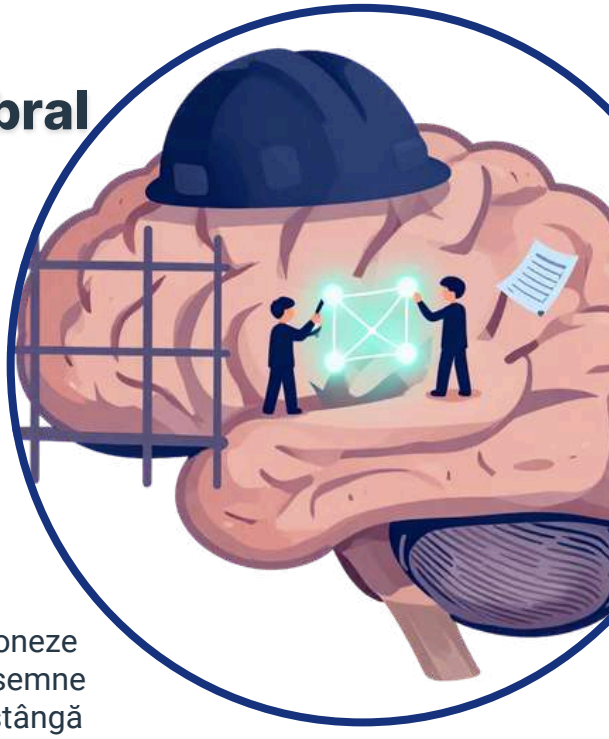
Dezactivarea prin RPE (eroarea de predicție a recompensei) pozitiv: pentru a scoate un elev din această stare, trebuie să „păcălim” sistemul lui de predicție. Avem nevoie de o surpriză pozitivă – ceva ce el nu se așteaptă să poată face sau ceva ce nu se așteaptă să primească (un moment de noutate, o alegere neașteptată, un succes mic dar imediat).
Dopamina ca „reset”: Acest RPE pozitiv eliberează un flux de dopamină care funcționează ca un buton de „reset” pentru circuitele prefrontale „amorțite” de neputință.

Dacă elevul știe exact ce urmează (predictibilitate totală), creierul intră în regim de „economisire”. Participarea autentică necesită un echilibru între siguranță și mister. Doar atunci când creierul „vrea să știe”, el devine cu adevărat capabil să învețe.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Desfășurarea activității 2. Hardware-ul: Șantierul Cerebral Adolescentin (90 minute)

a. Exercițiu de inhibiție cognitivă: „Pace vs. OK”

Obiectiv
Facilitarea înțelegerii mecanismelor neurocognitive implicate în comportamentele impulsive prin simularea decalajului funcțional dintre sistemul limbic și cortexul prefrontal, caracteristic creierului adolescentin.

Etapa I
Facilitatorul solicită participanților să se ridice și să poziționeze ambele mâini în față. Se cere formarea simultană a două semne distincte: mâna dreaptă indică simbolul „Pace”, iar mâna stângă simbolul „OK”. Participanții sunt instruiți să inverseze pozițiile între cele două mâini, repetând mișcarea într-un ritm moderat. Această etapă permite formarea unei scheme motorii inițiale, sub controlul direct al atenției executive.

Etapa II
Faza de presiune: se introduce un element de stres sistemic prin accelerarea ritmului, impus de bătăile din palme ale formatorului. Suplimentar, se adaugă cerința menținerii contactului vizual cu un coleg și afișarea unui zâmbet constant. Aceste elemente simulează factorii perturbatori din viața adolescentului: presiunea grupului, intensitatea emoțională și nevoia de apartenență.

Etapa III
Observarea Disfuncției Executive: pe măsură ce ritmul crește, se observă o degradare vizibilă a performanței. Participanții tind să „oglindească” semnele (executând aceeași mișcare cu ambele mâini), să le confunde sau să blocheze complet execuția.

Debriefing:
Formatorul invită participanții să reflecteze asupra experienței. Deși intenția cognitivă era clară și bine înțeleasă, creșterea vitezei și presiunea suplimentară au depășit capacitatea de control executiv. Controlul conștient, susținut de cortexul prefrontal, a fost copleșit de solicitarea rapidă a răspunsului motor. Formatorul explică faptul că, în cazul adolescenților, sistemul limbic – responsabil de emoții, impulsivitate și nevoia de validare socială – funcționează cu intensitate ridicată, similar ritmului accelerat al exercițiului. Cortexul prefrontal, responsabil de autocontrol, planificare și inhibiție, este încă în curs de maturizare și nu poate întotdeauna să regleze eficient aceste impulsuri.
Concluzie: comportamentul provocator al adolescentului reflectă, de cele mai multe ori, un dezechilibru neurofuncțional temporar, în care intensitatea impulsului emoțional depășește capacitatea de control. Așa-numitul paradox adolescentin constă în coexistența unui sistem emoțional foarte puternic cu un sistem de control și autoreglare aflat încă în proces de calibrare.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Povestea arhitectului din pădure (Anexa 5)

Se folosește imageria ghidată sub forma unei povești (Anexă). Învățarea este comparată cu bătătorirea unor poteci într-o pădure (sinapse). Repetiția și participarea „pavează” potecile cu mielină (autostrăzi), în timp ce pasivitatea duce la „pruning” (tăierea conexiunilor nefolosite de către „grădinarul biologic”).

Debriefing:

- „Dacă priviți o „autostradă” din comportamentul unui elev (de exemplu, capacitatea de a întrerupe ora prin glume), ce ne spune acest lucru despre cât de des a fost parcursă și validată social acea cărare în trecut?”
- „Gândiți-vă la o competență pe care programa o cere, dar pe care elevii par să nu o aibă deloc (ex: inițiativa). Este posibil ca grădinarul lor biologic să fi tăiat deja acea cărare pentru că școala/ familia nu le-a oferit spațiul să o parcurgă?
- „De ce un elev pare obosit sau plictisit (dopamine dip) atunci când îl forțăm să meargă pe o potecă subțire (o sarcină nouă, grea), în timp ce pe autostrada socializării are energie nelimitată?” „Care este acea potecă fragilă din clasa dumneavoastră pe care vă luați angajamentul să o pavați împreună cu elevii săptămâna viitoare prin participare?”

Concluzia: *Noi, în calitate de profesori, nu suntem doar transmițători de informație. Suntem cei care decidem, prin modul în care proiectăm ora, ce poteci vor fi salvate și ce drumuri vor deveni pavate.*

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Desfășurarea activității
2. Hardware-ul: Șantierul Cerebral Adolescentin (90 minute)

b. Vânătoarea de indicii: Modelul ESSENCE

Detectivi de ADN comportamental
Etapa 1
Participanții sunt organizați în 4 grupuri de analiză.
Fiecare grup primește un dosar tematic cu indicii (imagini, statistici, citate) care descriu un motor specific al vârstei, fără a-i dezvălui denumirea:

Dosarul 1 (ES): Grafice de intensitate emoțională (14 vs. 40 ani), poze cu reacții afective extreme. (O fotografie cu un grup de adolescenți reacționând la o veste bună sau la un concert, o imagine cu un tânăr stând pe podea, cu capul în mâini, într-o stare de deznădejde totală după un eșec aparent minor).

Dosarul 2 (S): Date despre „durerea socială" (procesată cerebral similar durerii fizice), screenshot-uri de comunicare digitală intensă.(O fotografie cu un grup de adolescenți stând foarte aproape unii de alții, transmițând ideea de siguranță colectivă, imagini în care un grup de prieteni sunt îmbrăcați aproape identic sau au aceleași gesturi, un screenshot cu un ecran de telefon plin de notificări de la WhatsApp, Instagram, TikTok și Discord, sosite în doar 2 minute).

Dosarul 3 (N): Statistici despre asumarea riscului, imagini cu explorări extreme sau schimbări de identitate vizuală.(Fotografii cu tineri făcând parkour pe clădiri înalte, skateboarding în locuri neconvenționale, schimbarea culorii părului, trecerea de la un stil vestimentar conformist la unul de nișă, fotografii detaliate cu tatuaje temporare, machiaj artistic sau accesorii neconvenționale care servesc drept „insigne" de apartenență la o subcultură).

Dosarul 4 (CE): Manifestări ale gândirii „out of the box", proiecte inovatoare sau contestări ale status-quo-ului pentru a ilustra capacitatea creierului adolescent de a refuza „calea bătătorită" și de a genera soluții inedite, adesea prin contestarea autorității sau a regulilor stabilite. Dosarul poate conține : o scurtă biografie a unui tânăr care a schimbat regulile (Boyan Slat, care la 16 ani a început să schimbe modul în care curățăm oceanele, refuzând metodele clasice ale inginerilor adulți sau Malala Yousafzai, care, la vârsta de 11 ani, a început să militeze pentru dreptul fetelor la educație; o fișă cu problema celor 9 puncte, pentru a clarifica faptul că adolescenții sunt biologic programați să iasă în afara liniilor, în timp ce adultul caută soluția în interiorul pătratului (obișnuință), adolescentul explorează spațiul exterior; date despre cum adolescenții sunt cei mai mari consumatori și creatori de noi genuri muzicale

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Etapa 2
Fiecare grup are misiunea de a descoperi numitorul comun răspunzând la trei întrebări după ce analizează dosarul:

- Ce „forță" împinge acest tânăr să se comporte așa? (Găsiți un singur cuvânt).
- Dacă am elimina această forță, ce ar pierde omenirea/specia noastră? (Găsiți utilitatea evolutivă).
- Cum am putea „îmblânzi" această forță la oră, în loc să o combatem?

Etapa 3
Fiecare grup își prezintă concluziile. În acest moment, formatorul intervine și pune „eticheta profesionistă" (termenul din modelul ESSENCE a lui Daniel Siegel) peste descoperirea lor.

- ES (Emotional Spark): Vitalitate.
- SE (Social Engagement): Nevoia de trib/conexiune.
- N (Novelty): Curajul explorării.
- CE (Creative Exploration): Gândirea divergentă.
- Lentila ESSENCE

Participanții primesc simbolic „lentilele ESSENCE" pentru a reîncadra (reframing) situații conflictuale din clasă.

Situația 1: În timp ce profesorul explică o teoremă, un grup de trei elevi șușotesc intens, ignorând complet solicitările de liniște. Nu par să vorbească despre lecție, ci despre o neînțelegere apărută pe grupul lor de chat.

Situația 2: Un elev se balansează periculos pe scaun, aruncă cu obiecte mici spre coșul de gunoi sau încearcă să facă glume ironice la fiecare frază a profesorului, perturbând fluxul orei.

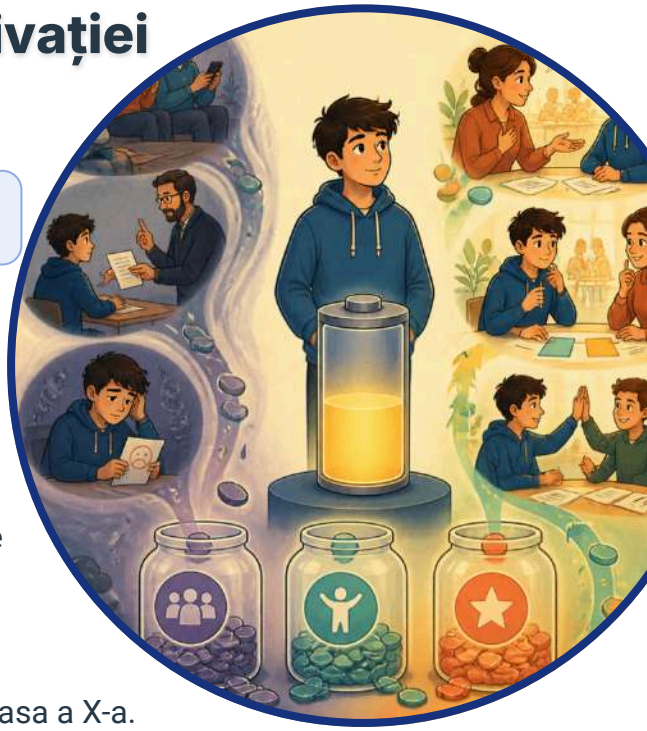
Situația 3: Profesorul prezintă o regulă a școlii sau o metodă standard de rezolvare. Un elev intervine agresiv: „De ce trebuie să facem așa? E o prostie, nu ne ajută la nimic în viața reală. Eu am găsit pe YouTube o metodă mai simplă."

Situația 4: La o observație minoră a profesorului („Te rog să pui telefonul în geantă"), eleva izbucnește în plâns sau trântește ușa și iese din clasă, lăsând pe toată lumea stupefiată de intensitatea reacției.

Concluzie: *Când punem acești ochelari, comportamentul nu se schimbă, dar se schimbă atitudinea noastră față de comportamentul elevului. În loc să ne activăm propriul cortizol („Cum îndrăznește?"), activăm curiozitatea noastră de experți („Ce motor e blocat aici?").*

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

3. Software-ul: Nutrienții Motivației

Activitate: „Bateria biologică”

Se prezintă Teoria Autodeterminării a lui Deci și Ryan.

Etapa 1
Facilitatorul prezintă o serie de scenarii care descriu parcursul unui elev înainte de a ajunge la ora curentă. Pentru fiecare scenariu, se extrag jetoane din borcanele corespunzătoare, simbolizând scăderea resurselor de glucoză și oxigen necesare funcțiilor executive.

Scenariu: „Să facem cunoștință cu Andrei, un elev de clasa a X-a.
Este ora 8:00 dimineața. Înainte să intre la prima oră, iată ce s-a întâmplat cu bateria lui: dimineață, Andrei a vrut să stea la masă cu părinții, dar aceștia erau pe telefoane și i-au spus scurt: „Grăbește-te, că întârzii!”. Cum s-a simțit el? Ce nevoie a fost afectată? (se scot câteva jetoane din recipientul Relaționare). La prima oră, profesorul i-a dictat 2 pagini fără să-i permită nicio întrebare. Când Andrei a vrut să propună o altă metodă, i s-a spus să aștepte până la finalul orei, dar la final nu a mai avut timp. Cum s-a simțit? (se scot jetoane din recipientul Autonomie). În pauză, a aflat că a luat 4 la testul de fizică, deși învățase. În mintea lui a apărut gândul: „Oricât mă străduiesc, nu sunt bun de nimic.” (se scot restul de jetoane din borcanul Competență).”

Etapa 2
Identificarea barierelor. Participanții sunt invitați să observe recipientele pe jumătate goale. Se subliniază faptul că „neimplicarea” sau „apatia” elevului nu sunt trăsături de caracter, ci rezultatul unei stări de epuizare biologică. Creierul, ca un fin economist de resurse, suspendă activitatea prefrontală (gândirea complexă) pentru a conserva energia.

Etapa 3
Reîncărcarea bateriilor. Grupurile de lucru elaborează micro-strategii (intervenții de maximum 2 minute) menite să adauge jetoane în bateriile descărcate, pregătind „hardware-ul” pentru învățare.

Concluzie: Activitatea demonstrează că procesul de predare nu poate începe eficient pe o „baterie” descărcată. Profesorul acționează ca un expert în reglare biochimică. Prin adresarea celor trei nevoi fundamentale, acesta facilitează eliberarea de dopamină și oxitocină, neutralizând cortizolul și redeschizând accesul către cortexul prefrontal.

Aplicație: „Harta Nevoilor Frustrate”
Fiecare grup primește o fișă cu un profil de elev provocator (ex: Sfidătorul, Absentul, Bufonul). În loc de sancțiuni, ei trebuie să completeze „Harta Nevoilor” folosind tehnica „de ce-urilor” până la rădăcina biologică, identificând explicația neuroștiințifică.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

4. Integrare strategică: Protocolul de transfer „Stop / Start / Continuă”

Fiecare participant elaborează o matrice de schimbare, corelând acțiunile didactice cu impactul lor asupra biochimiei cerebrale a elevului completând fișa „Stop! / Start! / Continuă!”

STOP!- comportamentele care induc „Dopamine Dip”
START!- micro-decizii oferite elevilor pentru a „mieliniza” autonomia.
CONTINUĂ! - conectarea emoțională care susține neuroplasticitatea.

Mesaje-cheie

Copiii și adulții au puncte comune, totuși responsabilitatea cu referire la procesele în care este implicat copilul îi revine adultului. Schema capacitățile în evoluție demonstrează că pentru a crește și a se dezvolta armonios, pentru a putea progresa și asuma responsabilități, adultul/ții din jurul copilului trebuie să îl susțină, protejeze și încurajeze în procesul de învățare.
Perioada copilăriei are o importanţă majoră în dezvoltarea potenţialului deplin al fiinţei umane. Pentru a garanta dezvoltarea optimă a copiilor, aceştia au nevoie de o atenţie deosebită. Exact ca în cazul puieţilor, ce necesită un tratament particular – nutrienţi, udare zilnică, sprijinire, plivire şi protejarea de către elemente nefaste – copiii au nevoie de condiţii deosebite de creştere. Mai mult ca atât, la acest stadiu al dezvoltării plantelor, variate leziuni ar putea semnifica distrugerea sau denaturarea întregii existenţe ale acestora, pe când copacii maturi sunt capabili de a face faţă multiplelor lovituri ale soartei.
Pentru ca un copil să supravieţuiască şi să se dezvolte, trebuie să-i fie asigurate toate nevoile, să fie îndrumat şi să-i fie oferite oportunităţi pentru ca să-şi dezvolte abilităţile. Adulţii din preajmă sunt cei responsabili să asigure copiilor creşterea, dezvoltarea, educaţia şi să le ofere o protecţie specială, de care au nevoie în virtutea capacităţilor în dezvoltare.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Povestea arhitectului din pădure (Anexa 6)

„Imaginați-vă că mintea fiecărui elev care intră în clasa voastră este o pădure vastă, neumblată și plină de potențial. În această pădure, nu există încă drumuri, ci doar o vegetație bogată de neuroni care așteaptă să fie conectați.
În ziua în care îi cereți unui elev să facă ceva nou — să rezolve o problemă critică sau să ia o decizie de grup — în creierul lui pornește un explorator. Acesta calcă iarba înaltă pentru prima dată, lăsând în urmă o potecă fragilă (Sinapsa). Biologic, este o conexiune firavă, care se parcurge cu efort imens. Dacă elevul nu mai trece pe acolo a doua zi, iarba crește la loc, iar poteca dispare. Este momentul în care spunem: «I-am explicat ieri, dar parcă a uitat totul!»

Dacă însă îi oferim contexte să repete acea acțiune, poteca începe să se bătătorească. Apar „muncitorii forestieri" ai creierului (celulele gliale) care observă traficul intens. Ei decid că acea rută este vitală și încep să o „paveze" cu un asfalt biologic numit mielină. Pe această autostradă (mielinizarea), semnalul nu mai merge la pas, ci circulă cu o viteză de 100 de ori mai mare. Acum, elevul nu mai depune efort; comportamentul a devenit un automatism fluid, o competență instalată.
Dar pădurea are o lege necruțătoare: economia de resurse. În fiecare noapte, un „grădinar" invizibil patrulează prin mintea adolescentului. El caută potecile pe care nu s-a mai călcat de mult — acele zone unde profesorul a luat toate deciziile, unde elevul a fost doar un spectator pasiv. Printr-un proces numit Pruning (marea tăiere), grădinarul smulge acele conexiuni nefolosite pentru a hrăni autostrăzile deja existente.
Dacă școala și familia nu îi oferă elevului ocazia să exerseze autonomia sau gândirea critică, aceste circuite rămân simple poteci pe care Grădinarul le va tăia definitiv. La finalul adolescenței, rămânem cu o pădure plină de autostrăzi spre divertisment sau impulsivitate, dar cu drumurile spre responsabilitate complet acoperite de vegetație.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Fișă teoretică

1. Dinamica Neurochimică: Axa dopamină – cortizol

Învățarea/ participarea este condiționată de echilibrul dintre sistemul de recompensă și sistemul de stres.

Dopamina (Motorul Căutării): Nu este doar substanța „plăcerii", ci a predicției și anticipării. Când un elev întâlnește un stimul nou sau o provocare optimă, creierul eliberează dopamină prin mecanismul RPE (Reward Prediction Error). Aceasta deschide „porțile" hipocampului, facilitând memorarea.

Cortizolul (Sistemul de Supraviețuire): se elilibrează în condiții de stres cronic, frică de eșec sau mediu ostil. Cortizolul în exces inhibă funcțiile executive ale cortexului prefrontal și conduce, în timp, la atrofierea dendritelor (ramificațiile neuronului care primesc informații de la alte celule) din hipocamp. Dacă dendritele se atrofiază, elevul vede informațiile ca pe niște insule izolate, iar învățarea devine pur mecanică, lipsită de sens profund.

2. Neputința Învățată (*Learned Helplessness*):

Neputința învățată reprezintă un construct psihologic care descrie starea de pasivitate și deficitul motivațional apărut în urma expunerii repetate la stimuli aversivi, incontrolabili. Aceasta se manifestă prin convingerea subiectului că propriile acțiuni sunt independente de rezultatele obținute, conducând la atrofia inițiativei comportamentale. Conceptul a fost fundamentat în anii '60 de către Martin Seligman. Experimentele lor inițiale au demonstrat că subiecții expuși la stresori incontrolabili dezvoltă un „deficit de învățare": aceștia încetează să mai caute strategii de evitare sau evadare, chiar și atunci când mediul se modifică și oferă căi de ieșire accesibile.

La nivel uman, fenomenul trece dincolo de simpla reacție la durere, integrând o dimensiune cognitivă complexă. Experiențele repetate de eșec sau invalidare — fie ele academice, emoționale sau relaționale — sunt procesate ca dovezi ale ineficacității personale. Apare, astfel, o internalizare a eșecului. Subiectul dezvoltă un stil atribuțional stabil și global: „Efortul meu nu produce impact. Realitatea este imuabilă."

Din perspectivă evoluționistă, neputința învățată funcționează ca o strategie de conservare a resurselor. Atunci când creierul percepe că mediul este ostil și incontrolabil și efortul nu produce recompensa așteptată, acesta „închide" sistemele motivaționale (dopaminergice) pentru a evita epuizarea inutilă de energie.

În context școlar, neputința învățată este adesea confundată cu lipsa de interes sau indisciplina. În realitate, elevul prezintă un blocaj al neuroplasticității: circuitul recompensă - efort este întrerupt. Elevul nu „refuză" să învețe, ci se află într-o stare de paralizie funcțională, unde orice sarcină nouă este percepută ca un eșec iminent.

3. Eroarea de predicție a recompensei (EPR)

În neuroștiințe, EPR constituie algoritmul fundamental al învățării prin consolidare (reinforcement learning). Departe de a desemna o eroare cognitivă în sensul comun, RPE reprezintă o discrepanță între valoarea anticipată a unui stimul și valoarea reală a rezultatului obținut.

Sapolsky ((2022) demonstrează cum sistemul dopaminergic funcționează ca un motor de monitorizare a realității, unde neuronii din aria tegmentală ventrală (centrul de comandă al dopaminei) nu reacționează la recompensa în sine, ci la gradul de noutate și impredictibilitate al acesteia. În acest context, creierul acționează ca o „mașină de predicție" care compară constant ceea ce anticipează cu ceea ce primește efectiv. Atunci când un elev obține un rezultat care îi depășește propriile așteptări — cum ar fi rezolvarea unei sarcini pe care o considera prea dificilă — se declanșează o eroare de predicție pozitivă. Această descărcare masivă de dopamină funcționează ca un indicator de relevanță, validând strategiile cognitive folosite și acționând ca un „adeziv biologic" care întărește circuitele neuronale nou formate.

În opoziție, atunci când procesul de învățare devine perfect predictibil, precum în cazul exercițiilor repetitive și lipsite de provocare, sistemul intră într-o stare de eroare de predicție nulă. Deși performanța elevului rămâne corectă, activitatea dopaminergică se menține la un nivel bazal, ceea ce blochează achiziția de informații noi și generează un platou în dezvoltare; fără elementul de surpriză, creierul nu mai găsește motive biologice pentru a investi energie în reconfigurarea sinaptică. Pe de altă parte, dacă succesul anticipat este infirmat de realitate, nivelul de dopamină scade brusc sub pragul de echilibru,

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

instalându-se eroarea de predicție negativă. Acest fenomen, cunoscut sub numele de dopamine dip (prăbușirea dopaminei), induce o stare de frustrare biologică ce forțează creierul să inhibe comportamentele ineficiente și să reevalueze întreaga strategie de abordare.

Din perspectivă pedagogică, acest mecanism fundamentează necesitatea menținerii unui nivel de dificultate optim, plasat în zona proximă de dezvoltare. Eficacitatea unui profesor depinde de capacitatea sa de a evita saturația prin predictibilitate și de a genera momente de tip „Aha!" prin restructurarea sarcinilor. Prin furnizarea unui feedback strategic care transformă incertitudinea în claritate bruscă, cadrul didactic provoacă erori de predicție pozitive ce susțin neuroplasticitatea. În esență, angajamentul autentic al elevului este rezultatul unei calibrări riguroase între competențele sale actuale și provocările oferite, asigurând un flux constant de surprize cognitive care să mențină creierul deschis către învățare.

4. Decalajul funcțional dintre sistemul limbic și cortexul prefrontal specific creierului adolescentin

Jensen (2017) compară creierul adolescentului cu o mașină de lux extrem de puternică (un Ferrari), dar care are frânele încă neinstalate. Motorul (sistemul limbic) este complet dezvoltat și conectat, fiind responsabil pentru emoții intense și căutarea recompenselor. Frânele (lobii frontali) sunt ultima regiune cerebrală care atinge maturizarea funcțională. Această zonă responsabilă pentru judecată, controlul impulsurilor și evaluarea riscurilor nu este în construcție, ceea ce explică deciziile impulsive.

Articolul menționează că reacția adolescenților la stres este mult mai puternică decât la adulți. Sistemul limbic se activează de două ori mai intens decât la un adult în fața unui stimul stresant. Ceea ce pentru un adult pare o problemă minoră, pentru creierul unui adolescent poate fi resimțit ca o „catastrofă internațională".

Jensen sugerează că, deoarece adolescenții nu au „frânele" gata, adulții (părinții și profesorii) trebuie să acționeze ca un „lob frontal extern". Aceasta înseamnă să îi ajutăm să anticipeze consecințele, să repete răspunsuri la situații de criză (prin joc de rol) și să le oferim structură acolo unde biologia lor încă nu o poate face.

5. Mielinizarea și pruningul

Creierul adolescentului trece printr-o restructurare masivă pentru a deveni un instrument specializat.

Mielinizarea: Procesul de izolare a axonilor cu o teacă de grăsime (mielină). Aceasta crește viteza de transmitere a impulsurilor nervoase de până la 100 de ori. Circuitele parcurse des devin „autostrăzi" neuronale. Mielina funcționează ca un izolator electric natural. Aceasta permite impulsurilor nervoase să circule nu doar prin flux continuu, ci prin „sărituri" rapide , ceea ce crește viteza de transmitere a informației de până la 100 de ori. Dacă la naștere creierul este o rețea de drumuri de țară, mielinizarea reprezintă turnarea asfaltului și transformarea lor în autostrăzi. Cu cât un circuit este folosit mai des, cu atât stratul de „asfalt" este mai gros, iar gândirea devine mai rapidă și mai fluidă.

Pruningul (procesul „use it or lose it") - procesul de eliminare programată a conexiunilor neuronale (sinapselor) care nu sunt utilizate frecvent. În copilărie, creierul produce un surplus masiv de conexiuni pentru a permite învățarea universală. La pubertate, creierul începe o fază de optimizare structurală. Prin procesul de pruning (tăiere), conexiunile slabe sau redundante sunt eliminate pentru a elibera resurse metabolice către circuitele intens folosite.

„Pruningul înseamnă că pierdem de fapt un număr mare de conexiuni neuronale. De ce ar vrea creierul să piardă conexiuni? Pentru a deveni mai specializat. [...] Deși eliminarea acestor conexiuni ne reduce capacitatea de a fi deschiși către orice, ea ne oferă în schimb posibilitatea de a deveni mult mai eficienți în anumite domenii pe care le exersăm" (Daniel J. Siegel 2017).

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

5. Teoria Autodeterminării a lui Edward L. Deci & Richard M. Ryan

Această teorie susține că individul, ca să funcționeze optim din punct de vedere psihologic, trebuie să-și satisfacă cel puțin 3 nevoi psihologice, considerate esențiale pentru dezvoltarea unei persoane.

Nevoia de autonomie este satisfăcută atunci când persoana consideră că este cel care își decide acțiunile, ea reprezintă sentimentul de alegere și aprobare internă a comportamentului propriu.

În cazul nevoii de apartenență/ conectare, individul va simți satisfăcută această nevoie atunci când se va simți iubit, îngrijit și va putea oferi acestea altor indivizi; nevoia de a stabili legături sociale profunde, de a se simți conectat cu ceilalți și de a avea un sentiment de apartenență la o comunitate sau un grup social.

Nevoia de competență va fi îndeplinită atunci când persoana va produce rezultatele expectate, atunci când efortul său va fi recunoscut și validat. Competența presupune experimentarea sentimentului de eficacitate în interacțiunea cu mediul. Aceasta implică exercitarea capacităților personale și căutarea provocărilor optime (de dificultate medie), care permit dezvoltarea abilităților.

6. Modelul ESSENCE a lui Daniel Siegel

Modelul ESSENCE este acronimul creat de dr. Daniel Siegel pentru a descrie cele patru caracteristici fundamentale ale minții adolescente, rezultate din procesele de remodelare cerebrală (mielinizare și pruning).

Cele patru componente ale modelului ESSENCE

ES – Scânteia Emoțională (Emotional Spark)

Se referă la creșterea intensității emoționale specifice acestei etape. Deși poate duce la impulsivitate, este sursa vitalității și a pasiunii. Siegel explică faptul că această scânteie provine din activitatea intensă a zonelor subcorticale (centrii inferiori ai creierului), care „inundă" circuitele corticale ale rațiunii.

„Scânteia emoțională apare din activitatea crescută a centrilor cerebrali inferiori [...] oferind vieții o semnificație mai profundă și o vitalitate mai mare." (Siegel, 2017)

SE - Implicarea socială (Social Engagement)

Acest pilon se referă la impulsul biologic de a stabili conexiuni profunde cu grupul de egali. În adolescență, creierul trece printr-o schimbare de paradigmă: dependența de părinți scade, iar supraviețuirea începe să depindă de acceptarea socială a „tribului" de prieteni.

„Implicarea socială sporește atunci când adolescenții se conectează mai mult cu semenii lor... Această orientare spre semeni ne ajută să ne pregătim să părăsim adăpostul sigur al căminului nostru, căutând sprijin la prietenii noștri de aceeași vârstă, pe măsură ce ne croim propriul drum în lume."(Siegel, 2017)

SE - Implicarea socială (Social Engagement)

Acest pilon se referă la impulsul biologic de a stabili conexiuni profunde cu grupul de

egali. În adolescență, creierul trece printr-o schimbare de paradigmă: dependența de părinți scade, iar supraviețuirea începe să depindă de acceptarea socială a „tribului" de prieteni.
„Implicarea socială sporește atunci când adolescenții se conectează mai mult cu semenii lor... Această orientare spre semeni ne ajută să ne pregătim să părăsim adăpostul sigur al căminului nostru, căutând sprijin la prietenii noștri de aceeași vârstă, pe măsură ce ne croim propriul drum în lume."(Siegel, 2017)

Noutatea este strâns legată de sistemul de recompensă al creierului și de eliberarea de dopamină. Aceasta îi împinge pe tineri să exploreze teritorii necunoscute și să își testeze limitele. Deși aduce riscuri, este mecanismul care permite adaptarea la schimbare și inovația.
„Căutarea noutății provine dintr-o schimbare în circuitele de recompensă ale creierului, care ne determină să căutăm noi experiențe în moduri care ne fac să ne simțim cu adevărat plini de viață... Această căutare a noutății ne pregătește să ieșim în lume, în loc să rămânem în siguranța obișnuitului." (Siegel, 2017)

CE - Explorarea Creativă (Creative Exploration)

Această trăsătură se manifestă prin capacitatea de a gândi abstract și de a pune sub semnul întrebării regulile prestabilite. Este etapa în care mintea nu mai acceptă realitatea așa cum este ea oferită de adulți, ci caută să creeze noi sensuri și soluții.
„Explorarea creativă ne permite să privim lumea prin lentile noi, să ne punem întrebări despre «status-quo» și să generăm idei inovatoare pentru a rezolva problemele pe care le întâlnim... Această conștiință nouă, extinsă, ne oferă o imaginație creatoare care poate schimba lumea." (Siegel, 2017)

Bibliografie

- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2019). Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness. New York: Guilford Press.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. American Psychologist, 55(1), 68–78.
- Siegel, Daniel (2017) Vâltoarea minții. Puterea și rolul transformărilor cerebrale în adolescență, Editura Herald.
- Jensen, Frances E.; Nutt, Amy Ellis (2016). Creierul adolescentului. Ghidul de supraviețuire al unui neurolog pentru creșterea tinerilor adulți. București: Editura Curtea Veche.
- Jensen, Frances (2017) în „Q&A with neurologist Frances Jensen on the strengths and vulnerabilities of adolescent brains",School Administrator Magazine, Liz Griffin
- Sapolsky, Robert (2022). Behave. Biologia ființelor umane în ipostazele lor cele mai bune și cele mai rele. București: Editura Publica.

Reflecție ziua 1

Scop

Conectarea cu experiența proprie de participare în cadrul sesiunilor de formare din prima zi și analiza felului în care drepturile, abordările și instrumentele participării copilului au fost vizibile în activitățile desfășurate.

Obiective

- Pe parcursul și la finele programului de formare, participanţii vor fi capabili:
- Reflecteze critic asupra experiențelor din prima zi;
- Analizeze ce drepturi, abordări și instrumente ale participării au fost vizibile sau mai puțin vizibile în prima zi de formare.

Resurse materiale

Agenda, videoproiector și laptop/tablă interactivă, slide-uri Drepturile la participare
Activitatea: Check-inul participanților (30 de minute)
Bine am revenit la modul II!

Participanții, în perechi sau triade, reflectează asupra primei zile de formare, și identifică:

- situație/ context specific din prima zi care denotă participare cu sens și etică a participanților?
- Ce s-a întâmplat?
- Ce instrumente/ metode au fost utilizate?
- Ce am descoperit despre mine în această situație? Ce m-a ajutat să descopăr aceste lucruri?
- Ce este prezent/ emoția la început de zi? Care est intenția pentru ziua a II-a de formare?

În grupul mare, 1-2 participanți din fiecare grup împărtășesc cele discutate.
-prenume, intenția pentru ziua a II-a de formare

Reflecție de grup:

- Cum vă simțiti?
- Ce a devenit mai clar referitor la participarea copilului după această sesiune?
- Ce indicatori/ semne ați observat referitor la respectarea drepturilor copilului la participare?

Debriefing:

- Ce ați observat referitor la proces?
- În ce contexte educaționale sunt potrivite metodele utilizate?

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Mesaje-cheie
Activitățile de reflecție ne ajută să analizăm critic propriile experiențe de învățare, să monitorizăm progresul și lecțiile învățate; Procesul de lucru este la fel de important ca și materia care se predă/ învață. Drepturile copilului, inclusiv participarea copilului pot fi învățate prin procese participative, deschise și respectuoase care valorizează fiecare copil și susține diversitatea. Reflecțiile asupra proceselor participative deschide spațiu pentru îmbunătățire și explorare a nevoilor reale ale copiilor.

Resurse teoretice

Standarde pentru participarea cu sens și etică a copiilor

Comitetul pentru Drepturile Copilului, în Comentariul General nr. 12 (2009), stipulează că toate procesele în cadrul cărora se solicită opiniile sau participarea unui sau mai multor copii trebuie să fie:

a) Transparente și informative – copiii trebuie să dispună de informații complete, accesibile, ce vor ține cont de diversitate și vor fi adaptate vârstei lor, cu privire la dreptul de a-și exprima liber viziunile, acestea fiind luate ulterior în considerare, precum și cu privire la modalitatea în care copiii vor fi invitați să participe, domeniul de aplicare, scopul și consecințele posibile ale participării lor.

b) Benevole – în nici un caz copiii nu trebuie să fie impuși să-și exprime punctul de vedere și ei trebuie să fie informați că au dreptul să se retragă la orice etapă a participării.

c) Respectuoase – opiniile copiilor trebuie să fie tratate cu respect și ei trebuie să se bucure de oportunități de a propune idei și lansa activități. Adulții care lucrează cu copiii trebuie să recunoască, să respecte și să exploateze formele existente de participare a copiilor, spre exemplu, contribuția lor în cadrul familiei, școlii, culturii și mediului de lucru. De asemenea, se impune necesitatea înțelegerii contextului social, economic, ecologic și cultural în care se înscrie viața copiilor. Persoanele și organizațiile care lucrează cu și pentru copii trebuie să respecte opiniile copiilor cu privire la participarea lor în cadrul unor manifestații publice.

(d) Relevante – problemele în privința cărora copiii au dreptul să se expună trebuie să fie cu adevărat relevante pentru viața lor și să le permită să profite de cunoștințele, competențele și capacitățile lor. În plus la aceasta, este necesar să fie creat un spațiu ce le-ar permite copiilor să scoată în relief și să abordeze problemele pe care ei înșiși le consideră pertinente și importante.

(e) Prietenoase copilului – contextele și metodele de lucru urmează a fi adaptate la capacitățile copiilor. Timpul și resursele necesare trebuie puse la dispoziția copiilor pentru a-i pregăti corespunzător și a le permite să capete încrederea necesară și să profite de oportunitatea de a-și exprima viziunile. De asemenea, este important să se țină cont de faptul că gradul de susținere de care au nevoie copiii și modalitățile lor de participare variază în funcție de vârsta și capacitățile lor în evoluție.

(f) Incluzive – participarea trebuie să poarte caracter incluziv, să evite modelele existente de discriminare și să ofere copiilor marginalizați, băieți și fete, posibilitatea de a se implica. Copiii nu reprezintă un grup omogen și participarea trebuie să garanteze egalitatea de șanse pentru toți, fără a discrimina în baza unui motiv sau altul.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

De asemenea, este important ca programele să fie adaptate la culturile copiilor din toate comunitățile.

(g) Susținute prin instruire – pentru a facilita eficient participarea copiilor, adulții au nevoie să urmeze o pregătire specială, să beneficieze de un anumit sprijin și să-și dezvolte anumite competențe, cum ar fi capacitatea de a asculta copiii, de a conlucra cu aceștia, precum și de a-i implica în funcție de capacitățile lor în evoluție. Copiii înșiși pot fi implicați în calitate de formatori și facilitatori privind promovarea unei participări eficiente; ei au nevoie să-și consolideze capacitățile de participare eficient, spre exemplu, conștientizând nevoia de realizare a drepturilor lor, precum și să fie instruiți să organizeze reuniuni, să colecteze fonduri, să colaboreze cu mijloacele de informare în masă, să țină un discurs în public și să promoveze un punct de vedere.

(h) Sigure și să țină cont de riscuri – în anumite circumstanțe, exprimarea unei opinii poate presupune anumite riscuri. Adulții trebuie să-și asume responsabilități față de copiii cu care aceștia conlucrează și trebuie să întreprindă toate măsurile de precauție pentru a reduce la minimum riscurile de a expune un copil la violență, exploatare sau oricare altă consecință negativă, din simplul motiv că acesta a decis să-și exercite dreptul la participare. Printre acțiunile necesare pentru asigurarea protecției copiilor menționăm elaborarea unei strategii clare de protecție a copiilor, luând în considerare riscurile specifice ce pot surveni în cazul anumitor grupuri de copii, precum și anumite obstacole suplimentare cu care aceștia se pot ciocni în încercarea de a obține ajutor. Copiii trebuie să fie conștienți de dreptul lor de a fi protejați de orice pericol și să știe unde se pot adresa pentru a obține ajutor, în caz de necesitate. Este important de a lucra cu familiile și comunitățile în vederea conștientizării de către aceștia a interesului, dar și a posibilelor consecințe ale participării și de a reduce la minimum riscurile la care copiii ar putea fi expuși.

(i) Responsabile – este deosebit de important să se asigure monitorizarea și evaluarea participării copiilor. Spre exemplu, în cadrul oricărei cercetări sau oricărui proces de consultare copiii trebuie să fie informați despre felul în care opiniile lor au fost interpretate și utilizate și, în caz de necesitate, să le se ofere posibilitatea de a contesta și influenta analiza rezultatelor. Copiii mai pot beneficia de dreptul de a obține informații exacte asupra felului în care participarea lor a influențat orice rezultat. Dacă este cazul, copiii trebuie să aibă posibilitatea să participe la procese și activități de monitorizare. Este important de a urmări și de a evalua participarea copiilor, făcând apel, în măsura posibilului, la copiii înșiși.

Bibliografie:

Convenția ONU cu privire la drepturile copilului: Comentariul General Nr. 12 (2009). Dreptul copilului de a fi ascultat.

Sesiunea 4. Dezvoltarea responsabilității la copil

Scop:

Sesiunea își propune să sprijine profesorii să înțeleagă ce înseamnă participarea copilului, cum pot fi folosite standardele de participare pentru a evalua calitatea unui proces participativ, care sunt responsabilitățile adulților și cum pot sprijini dezvoltarea treptată a responsabilității copiilor în funcție de capacitățile lor în evoluție.

Obiective:

Pe parcursul și la finele programului de formare, participanţii vor fi capabili:
·Să clarifice abordările referitor la participarea copiilor;
·Să clarifice standardele ca instrument de analiză a calității unui proces de participare a copiilor;
·Să identifice responsabilitățile adulților în procesul de participare a copiilor;
·Să înțeleagă cum pot sprijini dezvoltarea responsabilității la copii în funcție de capacitățile lor în evoluție și nivelul lor de implicare.

Resurse necesare

Agenda, markere, foi de flipchart, videoproiector și laptop/tablă interactivă, slide-uri „Abordări în participarea adolescenților”

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Activitatea 1: Experiența participării (90 de minute)

Facilitatorul invită participanții, individual, să reflecteze asupra unei experiențe pedagogice pe care a facilitat-o/ observat-o referitor la participarea copiilor în baza standardelor de participare (fiecare participant primește o copie a standardelor):

- Să descrie pe scurt experiența/ proiectul/ inițiativa
- Să menționeze 2-3 standarde care au fost clar asigurate
- Să specifice 2-3 standarde care au nevoie să fie îmbunătățite

În grupuri mici, împărtășesc pe scurt experiențele personale și decid asupra unei practici pe care o prezintă în grupul mare în baza algoritmului descris mai sus

Reflecție de grup

Participanții sunt invitați în cerc și are lor împărtășirea experienței individuale și de grup.

- Cum s-a decis ce practică să prezentați în grupul mare?
- Ce fel de abordări ați observat în practicile prezentate?
- Ce standarde referitor la participarea copilului sunt clare si sunt aplicate?
- Ce standarde ati descoperit acum și necesită să fie aplicate?
- Ce dificultăți întâlnesc cadrele didactice în aplicarea standardelor?
- Ce a fost comun/ diferit în aceste experiențe? Ce ați observat?

Din discuțiile de grup, se selectează 3 experiențe de participare care denotă o participare consultativă, colaborativă și condusă de elevi (resurse teoretice). Fiecare grup va răspunde la două întrebări:

- Ce pot face adulții pentru a susține participarea (consultativă, colaborativă și condusă de elevi)?
- Ce își pot asuma copiii în această formă de participare?

Fiecare grup prezintă rezultatele discuțiilor în plen. Posterele la care s-a lucrat sunt completate cu ideile tuturor participanților din grupul mare.

Reflecții de grup:

- Ce a fost comun/ diferit la fiecare grup?
- Ce ați observat?
- Cum participarea copilului influențează simțul responsabilității?
- Care este rolul adultului?

Debriefing:

- Ce aţi observat în acest proces?
- Care este scopul acestuia?
- Ce tehnici/ metode au fost utilizate?
- Care sunt punctele tari si limitele/ riscurile?
- În ce condiții poate fi utilizată sau adaptată?

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Mesaje-cheie
În fiecare etapă/abordare în participare responsabilitatea copilului evoluează. Se evidențiază cum exersarea participării dezvoltă responsabilitatea, inclusiv civică, în concordanță cu abordarea despre, prin și pentru drepturile copilului; Dezvoltarea responsabilității la copii se bazează pe încredere, autonomie graduală și sarcini adaptate vârstei. Complexitatea sarcinilor crește în timp și contribuie la încrederea în sine și motivația. Asumarea sarcinilor/ responsabilității trebuie să fie asumată și conștientă, în baza standardelor de participare.

Resurse teoretice
Abordări în participarea adolescenților

Participarea consultativă	**Co-participarea**	**Participarea condusă de adolescenți**
· Inițiată de adulți. · Condusă și gestionată de adulți. · Lipsește posibilitatea ca adolescenții să gestioneze rezultatele acesteia. · Recunoaște valoarea adăugată la care pot contribui, perspectiva, cunoștințele și experiența adolescenților.	· Inițiată de adulți. · Implică parteneriate cu adolescenții. · Împuternicește adolescenții să influențeze sau să pună la îndoială procesele și rezultatele. Permite un nivel ascendent de acțiune inițiată de adolescenți pentru o anumită durată de timp.	· Problemele de interes sunt identificate de către adolescenți. · Adulții au rol de facilitatori, mai degrabă decât de lideri. · Adolescenții controlează procesele și rezultatele.

Participarea consultativă are loc atunci când adulții consultă opinia adolescenților cu scopul de a „construi” cunoașterea și înțelegerea vieții și experienței acestora. Poate fi folosită pentru a acoperi o gamă largă de adolescenți și tinde să fie cea mai răspândită abordare în ceea ce privește participarea. Participarea consultativă nu permite împărtășirea și transferul responsabilității de luare a deciziilor către adolescenți. Oricum, aceasta recunoaște faptul că adolescenții au cunoștințele, experiențele și perspectivele care ar trebui să constituie sursa de informare în luarea deciziilor de către adulți. Consultarea constituie un mijloc eficient de a permite adolescenților să își exprime opiniile, de exemplu în ceea ce privește deciziile în familie, la desfășurarea activităților de cercetare, în planificarea, monitorizarea sau evaluarea proceselor, la dezvoltarea politicilor, serviciilor sau la elaborarea actelor normative. De exemplu, o nouă inițiativă de program ar putea să consulte adolescenții înainte de a decide asupra unui curs de acțiune. Un ONG ar putea efectua un sondaj pentru a aduna opiniile adolescenților cu privire la modul de proiectare a unei campanii sau de a furniza baza dovezilor acestei campanii. Studiile online și programele de informare cum ar fi U-reportreprezintă o formă consultativă de participare. Adolescenții pot fi, de asemenea, consultați cu privire la decizii care îi afectează în îngrijirea medicală sau în educație sau ca martori în procesele judiciare sau proceduri administrative.

Consultarea poate fi cea mai potrivită modalitate de a permite adolescenților să contribuie cu perspectivele lor în cadrul sistemelor democratice în care politicienii aleși prin vot, chiar fiind responsabili față de întreaga populație, doresc să adune opinii din diferite categorii de vârstă. Aceste activități tind să fie unele fără un angajament continuu, dar oferă o soluție viabilă când este necesară adunarea opiniilor unui număr foarte mare de adolescenți, iar rezultatele pot fi mai reprezentative în ceea ce privește opinia întregii populații adolescente decât alte tipuri de activități participative. Cu toate acestea, ea reprezintă o participare semnificativă doar dacă se acordă atenție opiniei adolescenților, fiind oferit un feedback corespunzător cu privire la modul în care aceste opinii au fost luate în considerare.

Co-Participarea permite un grad mai aprofundat de parteneriat între adolescenți și adulți, cu posibilitatea de angajare activă în orice etapă a unei decizii, inițiative,proiect sau serviciu. Participarea colectivă ar putea include implicarea adolescenților în proiectarea și realizarea cercetării, elaborarea politicilor, educația și informarea de la egal la egal, participarea la conferințe sau reprezentarea în consilii sau comisii. Aceasta oferă posibilitatea de a lua decizii comune cu adulții, adolescenții putând să influențeze atât procesul, cât și rezultatele în orice program. Procesele consultative pot fi realizate în colaborare, de exemplu, printr-un proiect de cercetare, în care:

- se permite adolescenților să identifice întrebările relevante;
- se acordă oportunități adolescenților de a contribui la dezvoltarea metodologiei de cercetare;
- se încurajează adolescenții să preia rolul cercetătorilor;
- adolescenților sunt implicați în discuții despre constatări, participă la interpretarea acestora și la determinarea implicațiilor pentru evoluțiile viitoare.
- adolescenții sunt implicați în diseminarea cercetării, sprijină demersurile de advocacy sau campaniile pentru punerea în aplicare a recomandărilor.

Deciziile individuale pot fi, de asemenea, luate în colaborare, de exemplu, cu adolescenții care împărtășesc responsabilitatea cu părinții lor pentru o decizie privind tratamentul medical, în cazul în care adolescentul nu dorește să ia o decizie singur, dar se simte mai confortabil având sprijinul părinților.

Participarea condusă de adolescenți are loc atunci când adolescenții își pot crea spațiul și posibilitatea de a iniția propriile lor scenarii. Acest tip de participare tinde să implice un număr mai redus de adolescenți, deoarece, la fel ca și adulții, în orice populație, numai o minoritate ar putea fi motivată să se implice activ. Cu toate acestea, cu un număr tot mai mare de adolescenți angrenați în mediul digital, participarea condusă de adolescenți în regim online crește rapid domeniul de aplicare și acces pentru angajamentele auto-direcționate. Participarea condusă de adolescenți oferă o mai mare putere și permite un grad mai mare de influență, de exemplu, prin înființarea și gestionarea propriilor organizații, sau identificarea problemelor din cadrul comunităților pe care doresc să le abordeze. Poate fi activată prin intermediul mass-media sociale, acolo unde se poate manifesta oportunitatea pentru activismul mai rapid sau pe termen scurt. Aceasta ar putea implica: analiza politicilor, promovarea, creșterea gradului de conștientizare; acțiunea comunitară; reprezentarea și educarea reciprocă și utilizarea mass-media, precum campaniile online și crearea de rețele. În general, rolul adulților în acest tip de participare este de a acționa ca facilitatori pentru a permite adolescenților să-și urmărească propriile obiective, prin furnizarea de facilități, informații, îndrumare, contacte, resurse și sprijin. Cu toate acestea, în mediul digital este din ce în ce mai posibil pentru adolescenți să organizeze și să se implice, atât individual cât și colectiv, fără prea mult sprijin din partea adulților.

Modul potrivit de participare este informat de context. Toate cele trei abordări sunt aplicate atât participării individuale, cât și colective. Cu toate acestea, în timp ce toate cele trei pot fi utilizate, este important ca consultările să nu fie întotdeauna folosite ca mod implicit pe motiv că este mai ușor, fără a lua în considerare pe deplin potențialul pentru un nivel mai ridicat de implicare a adolescenților.

Bibliografie:

- Convenția ONU cu privire la drepturile copilului: Comentariul General Nr. 12 (2009). Dreptul copilului de a fi ascultat.
- Participarea copiilor și tinerilor. Centrul Național de Resurse pentru Tineri
- Acordarea unui rol principal participării copiilor şi tinerilor în cadrul reformei sistemului de îngrijire a copilului: manual introductiv pentru practicieni. Lumos
- Ghidul privind guvernanța democratică a școlii. Consiliul Europei
- Ghid metodologic - Guvernanța democratică a școlii în Republica Moldova. Culegere de bune practici. Centrul de informare și Documentare privind Drepturile Copilului, 2022.
- Culegere de bune practici. Guvernanța democratică a școlii. Ediția a II-a. Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului, 2025

Sesiune 5. Obstacole și soluții în calea participării copiilor

Timp: 90 minute

Scop:

Conștientizarea obstacolelor care împiedică participarea copiilor și tinerilor și a cât mai multe soluții pentru depășirea lor.

Obiective:

Obiective
Până la sfârșitul sesiunii participanții:

- Vor exemplifica obstacole care pot sta în calea unei participări reale și eficiente a copiilor/tinerilor;
- Vor diferenția 3 tipuri de atitudini pe care le poate avea un adult faţă de tineri într-un proces de învățare conform Teoriei spectrului de atitudini propusă de W. Loftquist;
- Vor identifica cât mai multe soluții pentru depășirea obstacolelor enumerate.

Materiale necesare

Coli flipchart, markere, post-it-uri și instrumente de scris, videoproiector și laptop/tablă interactivă, slide-uri cu prezentarea Teoriei spectrului de atitudini, cartonașe cu roluri pentru joc.

Rezultate așteptate

·Participanții să identifice obstacolele posibile în cale participării copiilor/tinerilor și soluții pentru depășirea acestora;
·Participanții să exerseze în situație de joc diferite atitudini din perspective diferite (copil/tânăr sau adult).

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Desfășurarea activității:

1.Obstacole în 3 cuvinte – Fiecare participant este invitat să scrie pe un post-it, în maxim 3 cuvinte, obstacole care blochează participarea elevilor și tinerilor la procesul decizional din școală și la viața socială (de ce cred ei că tinerii nu se implică). Formatorul citește toate ideile.

2.Exercițiu pe Teoria spectrului de atitudini - se împart participanților, la întâmplare cartonașe pe care, pe o parte au fie cuvântul „tânăr", fie cuvântul „adult". Pe cealaltă parte a cartonașelor sunt următoarele afirmații, câte una pe fiecare cartonaș etichetat „adult" sau „tânăr":

Adult: Vrei să controlezi totul.

Adult: Ești un profesor/lider implicat și vrei să aibă succes proiectul/activitatea.

Adult: Tratezi elevii/tinerii cu un aer de superioritate.

Adult: Ignori elevii/tinerii.

Tânăr: Vrei să controlezi totul.

Tânăr: Eşti implicat și vrei să aibă succes proiectul/activitatea.

Tânăr: Nu eşti de acord cu nimic din ceea ce se sugerează.

Tânăr: Eşti plictisit şi îți dorești să fi fost în altă parte.

Formatorul cere participanților să facă se organizeze în grupuri de câte 8 persoane. Participanții citesc rolul menționat, după care vor prinde cartonașul în piept astfel încât să poată să fie văzut şi de ceilalți rolul de „adult" sau de "tânăr". Formatorul explică faptul că grupul trebuie să planifice succint, în 15 minute, un eveniment major care se va desfășura pe 1 iunie. Toți membrii grupului trebuie să fie de acord cu planul propus. După cele 15 minute fiecare grup își prezintă planul.

După finalizarea prezentărilor, participanții își vor împărtăși rolurile cu toți membrii grupului. *Debriefingul* constă în adresarea unor întrebări precum: „ Care a fost persoana cu care s-a lucrat cel mai greu?"; „Ce au făcut ceilalți membri ai grupului pentru a o convinge?"; „Cine a dominat discuțiile, adulții sau tinerii?"; „Cum v-ați simțit jucând rolul care v-a fost atribuit?"; „Unele persoane au avut același rol și a diferit doar vârsta. Ați reacționat diferit față de un adult prin comparație cu modul în care ați reacționat față de un tânăr)?"; „Care au fost cele mai eficiente strategii pe care le-ați folosit în cadrul grupului pentru a dezvolta un nou plan?"

3.Prezentare Teoria spectrului de atitudini - Se prezintă teoria și se poartă o scurtă discuție.

4. Galeria Soluțiilor – Participanții formează perechi. Fiecare pereche primește o barieră identificată anterior și trebuie să propună 2-3 soluții concrete scrise pe o coală mare. Foile se afișează și fiecare pereche prezintă soluțiile identificate.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Desfășurarea activității:

5. Angajament individual - Fiecare participant notează pe un post-it o schimbare minoră pe care o va implementa la următoarea oră ca prim pas spre o participare mai eficientă a tinerilor. (ex. „Voi oferi elevilor posibilitatea să aleagă între 2 teme." sau „Voi cere feedback elevilor la finalul lecției.")

Resurse teoretice:
Teoria spectrului de atitudini

Participarea tinerilor are la bază convingerea că elevii au dreptul să participe la dezvoltarea de programe de educaţie care să răspundă nevoilor şi aşteptărilor lor specifice şi dreptul de a avea un cuvânt de spus în formularea politicilor care-i afectează direct. W. Loftquist a dezvoltat Teoria spectrului de atitudini în care vorbeşte despre trei tipuri de atitudini pe care le poate avea un adult faţă de tineri, atitudini care pot determina, mai mult sau mai puţin, succesul unui program de educaţie bazat pe participarea tinerilor. Cele 3 atitudini prezentate în această teorie sunt:

Tinerii - obiecte ale educaţiei	**Tinerii - receptori ai educaţiei**	**Tinerii - parteneri în educaţie**
Adultul consideră că: · Doar adulţii ştiu ce este bine pentru tineri; · Tinerii pot fi implicaţi foarte puţin deoarece trebuie protejaţi să nu sufere când greşesc. Concluzie: Tinerilor trebuie să le spui exact ce şi cum să facă şi să le opreşti orice iniţiativă care i-ar putea face să greşească.	Adultul consideră că: · Tinerii trebuie ajutaţi să se adapteze la societatea adulţilor şi pot participa deoarece orice experienţă le prinde bine; · Tinerii au nevoie de exerciţiu, de practică pentru a învăţa să gândească ca adulţii. Concluzie: Tinerilor le dai tot felul de sarcini, dar aceste sarcini sunt lucruri simple pe care adulţii nu au chef să le facă.	Adultul consideră că: · Tinerii trebuie respectaţi pentru că pot avea contribuţii deosebite; · Are ce învăţa de la tineri; şi el şi tinerii au o experienţă care determină un schimb bilateral benefic. Concluzie: Tinerii trebuie implicaţi ca parteneri egali pentru că fără contribuţia tinerilor un astfel de program nu poate avea succes.

Lofquist, W. A., 1989, The Technology of Prevention Workbook: A Leadership Development Program, Tucson

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Obstacole ce țin de tineri	Obstacole ce țin de adulți	Obstacole ce țin de sistem
Bariere emoționale/ psihologice - Copii și tinerii se tem să nu fie criticați sau să nu fie antipatizați de profesori, să nu sufere represalii dacă semnalează o stare de fapt problematică sau propun schimbări. - Neajutorarea învățată sau blazarea care au apărut pentru că au încercat de mai multe ori să schimbe ceva sau să ceară și au eșuat, nu au primit nimic și au dezvoltat convingerea că nicio acțiune a lor nu contează. - Anxietatea sau traumele pot bloca dorința de a se implica activ în viața școlii/comunității. Situații socio-economice/ Inegalitate - Participarea la proiecte/activități poate presupune, adesea, anumite costuri pentru transport sau materiale sau resurse (laptop, internet de mare viteză) pe care nu toți elevii le au. - Mulți copii/tineri trebuie să muncească, mai ales în rural, iar viața civică a școlii și participarea la proiecte nu poate să mai prezinte interes.	Presiunea programei și a timpului - Parcurgerea materiei dintr-o programă extrem de încărcată și rezultatele la evaluări și concursuri sunt principalele criterii de evaluare ale profesorilor, ceea ce nu poate încuraja consultarea elevilor și procesele democratice în clasă care necesită timp (pe care profesorii nu îl au). - Planificarea unei ore participative este mult mai laborioasă decât o lecție tradițională și necesită mai mult timp. - Supraîncărcarea birocratică a profesorilor le răpește timpul pentru activități și programe pentru participare.	Bariere create de cultura școlară - Evaluarea bazată strict pe note obținute la discipline și teste nu încurajează participarea civică și implicarea în proiecte. Participarea nu are valoare în traseul școlar. - Lipsa modelelor de implicare reală la adulții din jur (Profesorii sau părinții nu sunt modele de implicare civică activă, ci mai mult o atitudine de conformare sau pasiv-agresivă, de revoltă generală.) - Cultura școlară bazată pe amenințări și condamnarea greșelilor (greșeala ar trebui considerată o oportunitate de învățare, nu blamată) nu favorizează implicarea, participarea și dorința de a fi activ, ci constrânge și descurajează încercarea ca experiență de învățare și creștere.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Digitalizarea - Bula de comunicare care oferă confort pe anumite rețele face ca tinerii să prefere să își exprime nemulțumirile în grupuri private de WhatsApp, Instagram sau Discord, în loc să folosească canalele oficiale ale școlii/ comunității.) - Fragmentarea atenției cauzată de supraexpunerea la conținut digital rapid (TikTok/Reels) face ca procesele democratice școlare clasice(ședințe, dezbateri) să pară plictisitoare și ineficiente.) Experiențe negative anterioare - Au mai participat și experiența nu a răspuns așteptărilor.	Teama de pierdere a controlului și a autorității - Profesorii sunt formați într-un modelul tradițional în care autoritatea însemna controlul absolut și se tem că va dispărea disciplina și le va fi subminată autoritatea dacă nu dețin controlul total și ar lăsa elevilor putere de decizie. - există teama că se va produce un efect de domino - dacă oferi libertate de decizie într-un context mai simplu (ex. alegerea temei unui proiect), se va cere libertate totală sau în contexte în care rigorile nu sunt discutabile (ex. criteriile de notare).	Obstacole legate de spațiu dedicat copiilor/tinerilor - Lipsa spațiilor de siguranță, neutre (fizice sau virtuale) unde elevii să poată discuta fără a fi monitorizați sau judecați de adulți. Birocrația și cadrul legislativ rigid - Sistemul este centralizat, deciziile administrative sunt luate la nivel de Inspectorat sau Minister, iar profesorul mai are „un spațiu” foarte mic de decizie ceea ce naște „o neputință învățată”. - Multitudinea de acte ce trebuie întocmite pentru implementarea unor proiecte descurajează.
	Lipsa de formare - Mulți profesori susțin teoretic participarea tinerilor, o recunosc ca necesitate, dar nu știu cum să aplice practic pentru că nu stăpânesc tehnicile de mediere, negociere și facilitare.	
	Experiențe negative anterioare și prejudecăți - Au mai participat și experiența nu a răspuns așteptărilor. - Existența unor prejudecăți (ex. „copiii sunt prea mici pentru a decide”) care împiedică abordarea unui stil participativ. Presiunea părinților sau a conducerii - Profesorii care încearcă metode democratice pot fi criticați de părinți (care vor „performanță, nu discuții”) sau de directori (care pot vedea clasa zgomotoasă/ activă ca fiind una fără disciplină).	

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

	Burnout-ul - Epuizarea profesională din cauza deficitului de personal, supraîncărcării cu sarcini și a subfinanțării, face ca mulți profesori să fie pe modul „supraviețuire”. Schimbarea stilului de predare către unul participativ necesită o energie emoțională și cognitivă pe care mulți nu o mai au.	

Posibile soluții pentru participarea tinerilor
La nivelul clasei:

Crearea unui climat pozitiv - o atmosferă în care elevii se simt în siguranță, sprijiniți și valorizați, pentru a reduce stresul și crește motivația, un mediu în care se promovează emoțiile pozitive care extind registrul cognitiv și comportamental al elevilor și cu relații de calitate.

Includerea de activități de tip peer-teaching sau peer education în programul zilnic/săptămânal.

Utilizarea preponderent de metode interactive de învățare bazate pe teatru, joc și descoperire.

Ascultarea „vocii” copiilor și tinerilor și integrarea propunerilor acestora organizarea unor lecții sau a activităților extrașcolare/organizarea spațiului clasei etc.

Implementarea unor programe și strategii de consolidare a parteneriatului școală - familie și implicarea părinților în viața clasei.

La nivelul școlii:

Implementarea unor programe și strategii de consolidare a parteneriatului școală - familie - comunitate.

Reprezentarea autentică în Consiliul de Administrație - Elevii majori să aibă drept de vot, iar cei minori să aibă un cuvânt real în deciziile privind regulamentul intern și utilizarea spațiilor școlare, nu doar un rol consultativ.

Inițierea de programe de bugetare participativă în care să li se permită tinerilor să gestioneze o parte din bugetul școlii pentru proiecte inițiate de ei. https://inovarepublica.ro/bugetare-participativa-la-scoala/

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Inițierea de programe de bugetare participativă în care să li se permită tinerilor să gestioneze o parte din bugetul școlii pentru proiecte inițiate de ei. https://inovarepublica.ro/bugetare-participativa-la-scoala/
Consultarea reală a tinerilor și implementarea deciziilor acestora în stabilirea CDEOȘ (Curriculumul la decizia elevilor din oferta școlii).
Oferire de recunoaștere din partea școlii și recompensarea participării tinerilor recunoașterea competențelor nonformale

La nivelul comunității:

Instituționalizarea participării prin crearea de structuri precum Consiliul Local al Tinerilor sau „Primăria Copiilor”. https://www.unicef.org/romania/ro/ini%C8%9Biativa-localit%C4%83%C8%9Bi-prietene-ale-copiilor
Includerea priorităților tinerilor în politicile publice.

Mesaj cheie: Obstacolele ce pot apărea în calea participării copiilor/tinerilor pot fi depășite cu pași mici, începând cu schimbări de strategie la clasă.

Bibliografie:

Lofquist, William A.,The Technology of Prevention Workbook: A Leadership Development Program, Tucson, 1989
UNICEF România, Studiu privind barierele în calea participării civice a tinerilor și copiilor, 2021

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Sesiunea 6. Metode de implicare a elevilor și consultarea elevilor

Timp: 120 minute

Scop:

Scopul acestui modul este de a consolida capacitatea adulților educatori de a crea și gestiona procese de participare semnificativă a tinerilor în luarea deciziilor, evitând formele simbolice sau decorative de implicare.

Obiective:

Până la sfârșitul sesiunii participanții:

- Vor ști să identifice ariile din viața școlară în care tinerii pot fi implicați în procesul de luare a deciziilor;
- Vor putea distinge între participarea simbolică și participarea autentică;
- Vor putea să faciliteze o dezbatere consultativă cu implicarea tinerilor;
- Vor evalua nivelul de participare folosind Scara participării lui Roger Hart;
- Vor reflecta critic asupra propriului rol în procesele participative.

Materiale necesare

- postere A1;
- stick'n notes;
- markere.

Rezultate așteptate

·Participanții să identifice obstacolele posibile în cale participării copiilor/tinerilor și soluții pentru depășirea acestora;
·Participanții să exerseze în situație de joc diferite atitudini din perspective diferite (copil/tânăr sau adult).

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Desfășurarea activității:

1. Facilitatorul afișează în sală 4–6 postere (format A1), fiecare reprezentând o arie a vieții școlare, de exemplu:

- regulamente și reguli școlare;
- activități extracurriculare;
- bugetul școlii / fonduri pentru elevi;
- spații școlare (curte, săli, cantină);
- orarul și metodele de predare;
- comunicarea școală–elevi.

Participanții lucrează individual sau în grupuri mici și notează pe stick'n notes:

- unde tinerii sunt deja implicați;
- unde ar putea fi implicați mai mult;
- unde deciziile sunt luate exclusiv de adulți.

Stickerele sunt plasate pe posterele corespunzătoare.

Debriefing:

- Care arii sunt menționate cel mai frecvent?
- În ce domenii apare cea mai mare rezistență față de implicarea tinerilor?
- Ce temeri sau presupuneri ale adulților devin vizibile?
- Ce tip de participare a fost utilizat în această activitate?
- Care sunt punctele forte și limitele metodei?

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Resurse

Anexa 1 - ARII DE IMPLICARE A TINERILOR ÎN PROCESUL DE LUARE A DECIZIILOR

DOMENIU	CE SE DECIDE	CUM PARTICIPĂ ELEVII	CINE DECIDE	INSTRUMENT RECOMANDAT
GUVERNANȚĂ ȘI REGULI	Regulamentul școlar Codul de conduită Drepturi și sancțiuni Reguli de evaluare și feedback	Consultare structurată Grupuri mixte elev–profesor Propuneri scrise	Decizie comună / Administrația cu feedback public	Consultare publică structurată Dezbatere consultativă Grup de lucru mixt (elevi–adulți) Chestionar deliberativ
PROCES EDUCAȚIONAL	Metode de predare Activități extracurriculare Proiecte educaționale	Feedback regulat Co-creare de activități Evaluare participativă	Cadrele didactice + elevii	Focus group cu elevii Ateliere de co-creare (co-design workshops) Evaluare participativă
CONSILIUL ELEVILOR	Priorități ale elevilor Inițiative și campanii Reprezentare	Alegeri Dezbateri Vot informat	Elevii	Alegeri democratice Dezbateri interne Adunări generale ale elevilor
BUGET ȘI RESURSE	Buget participativ Utilizarea spațiilor Echipamente	Propuneri de proiecte Deliberare Selecție și monitorizare	Elevii / Decizie comună	Buget participativ Juriu de elevi Deliberare ghidată
VIAȚA ȘCOLARĂ ȘI CULTURA	Evenimente Tradiții Spații de exprimare	Grupuri de inițiativă Co-organizare	Elevii	Grupuri de inițiativă Management participativ al evenimentelor Planificare
COMUNICARE ȘI REPREZENTARE	Mesaje publice Relația cu părinții și comunitatea	Reprezentare Campanii de informare	Elevii + administrația	Campanii de comunicare participativă Echipe mixte de comunicare
MONITORIZARE ȘI EVALUARE	Dacă deciziile funcționează Ce se ajustează	Chestionare Grupuri de evaluare Raportare	Decizie comună	Evaluare participativă Feedback loops Raport public elev–administrație
CONFLICTE ȘI GESTIONAREA LOR Tipuri de conflicte: elev–elev elev–profesor elevi–administrație	Cum sunt soluționate conflictele Ce reguli se aplică în situații tensionate Ce se schimbă pentru a preveni conflicte similare	Mediere între egali (peer mediation) Cercuri restaurative Comisii mixte de etică / disciplină Formularea de soluții și acorduri	Decizie comună / Administrația (cu implicarea elevilor și feedback public)	Mediere între egali (peer mediation) Cercuri restaurative Dialog facilitat Comisii mixte elev–adulți

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

2. Simulare – Dezbatere consultativă

Timp: 90 minute

Scopul activității

Experimentarea directă a unui proces de consultare a tinerilor și analizarea raportului de putere dintre adulți și tineri în luarea deciziilor.

Materiale necesare

·fișe de rol;
·ghidul de desfășurare a dezbaterii.

Desfășurarea activității:

Participanții sunt împărțiți în următoarele roluri:

- elevi (consiliul elevilor);
- profesori;
- administrația școlii;
- părinți (opțional);
- facilitator / moderator.

Scenariul: Școala dispune de un buget limitat pentru amenajarea unui spațiu de recreere. Sunt propuse mai multe opțiuni (teren sportiv, zonă verde, spațiu de socializare, scenă etc.). Elevii sunt invitați la o dezbatere consultativă, iar decizia finală aparține administrației școlii.

Pașii simulării

- Prezentarea contextului și a regulilor – 5 min
- Repartizarea rolurilor - 5 min
- Pregătirea pozițiilor - 10 min
- Consultarea propriu-zisă – 45 min

Rolul observatorilor

- cine vorbește cel mai mult;
- cine ia decizia finală;
- cât de serios sunt tratate opiniile elevilor;
- dinamica de putere dintre adulți și tineri.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Resurse

Anexa 2 - FIȘE DE ROL PENTRU DEZBATEREA CONSULTATIVĂ

FIȘĂ DE ROL 1 – Elev / Tânăr cu necesități speciale (utilizator de scaun rulant)
Reprezinți: elevii cu dizabilități și nevoi speciale din școală
Rol în dezbatere: să aduci perspectiva accesibilității și a incluziunii în procesul decizional.

Context: Terenul școlii și spațiile existente nu sunt complet adaptate pentru utilizarea de către persoane cu mobilitate redusă. Amenajarea noului spațiu este o oportunitate de a crea un mediu incluziv pentru toți elevii.

Interese și nevoi:
- acces fără bariere (rampe, alei netede);
- suprafețe sigure pentru deplasare;
- bănci și mese adaptate;
- posibilitatea de a socializa alături de ceilalți elevi.

Argumente posibile:
- spațiul școlii trebuie să fie utilizabil de toți elevii, nu doar de majoritate;
- incluziunea este un drept, nu un favor;
- un spațiu accesibil este mai sigur pentru toată lumea (inclusiv copii mici, profesori, părinți);
- școala transmite un mesaj de respect și egalitate.

Limitări:
- bugetul poate fi invocat ca obstacol;
- există riscul ca nevoile tale să fie considerate „de nișă”.

Misiunea ta:
- să faci vizibile aceste nevoi;
- să propui soluții realiste;
- să cauți aliați în rândul celorlalți participanți.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

FIȘĂ DE ROL 2 – **Moderatorul dezbaterii**
Responsabilități:

- menții ordinea;
- oferi dreptul la cuvânt;
- te asiguri că regulile sunt respectate.

Nu ai voie să:

- îți exprimi propria opinie;
- favorizezi un grup.
-

FIȘĂ DE ROL 3 – Președintele Consiliului Elevilor
Reprezinți: elevii școlii
Scopul tău: să te asiguri că vocea elevilor contează în decizie.
Argumente posibile:

- elevii sunt beneficiarii direcți;
- spațiul va fi folosit zilnic;
- implicarea elevilor crește responsabilitatea.

FIȘĂ DE ROL 4 – Grup de elevi „Sport și mișcare”
Doriți: teren multifuncțional (fotbal, baschet).
Argumente:

- sănătate fizică;
- activități extracurriculare;
- reducerea sedentarismului.

FIȘĂ DE ROL 5 – Grup de elevi „Relaxare și socializare”
Doriți: zonă verde cu bănci, umbrar.
Argumente:

- nu toți elevii fac sport;
- pauzele sunt stresante;
- incluziune pentru toți.

FIȘĂ DE ROL 6 – Reprezentantul părinților
Preocupări:

- siguranța copiilor;
- costurile;
- întreținerea spațiului.

Poziție: deschis(ă) compromisului.

FIȘĂ DE ROL 7 – Reprezentantul administrației școlii
Rol:

- aduci informații reale:
- buget limitat;
- reguli de siguranță;
- responsabilități legale.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

FIȘĂ DE ROL 2 – **Moderatorul dezbaterii**
Responsabilități:

- menții ordinea;
- oferi dreptul la cuvânt;
- te asiguri că regulile sunt respectate.

Nu ai voie să:

- îți exprimi propria opinie;
- favorizezi un grup.
-

FIȘĂ DE ROL 3 – Președintele Consiliului Elevilor
Reprezinți: elevii școlii
Scopul tău: să te asiguri că vocea elevilor contează în decizie.
Argumente posibile:

- elevii sunt beneficiarii direcți;
- spațiul va fi folosit zilnic;
- implicarea elevilor crește responsabilitatea.

FIȘĂ DE ROL 4 – Grup de elevi „Sport și mișcare”
Doriți: teren multifuncțional (fotbal, baschet).
Argumente:

- sănătate fizică;
- activități extracurriculare;
- reducerea sedentarismului.

FIȘĂ DE ROL 5 – Grup de elevi „Relaxare și socializare”
Doriți: zonă verde cu bănci, umbrar.
Argumente:

- nu toți elevii fac sport;
- pauzele sunt stresante;
- incluziune pentru toți.

FIȘĂ DE ROL 6 – Reprezentantul părinților
Preocupări:

- siguranța copiilor;
- costurile;
- întreținerea spațiului.

Poziție: deschis(ă) compromisului.

FIȘĂ DE ROL 7 – Reprezentantul administrației școlii
Rol:

- aduci informații reale:
- buget limitat;
- reguli de siguranță;
- responsabilități legale.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

FIȘĂ DE ROL 8 – Profesor / diriginte
Rol:

- explici beneficiile educaționale;
- ajuți la mediere;
- susții participarea elevilor.

FIȘĂ DE ROL 9 – Autoritate locală / ONG (opțional)
Rol:

- **v**orbești despre finanțări;
- exemple de bune practici;
- parteneriate posibile.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Anexa 3 - MERSUL DEZBATERII (scenariu recomandat)
Amenajarea unui spațiu de recreere în aer liber în școală

1. Deschiderea oficială a dezbaterii
Cine: Moderatorul
Durata: ~2 minute
Moderatorul declară deschisă dezbaterea publică și explică:

- tema dezbaterii;
- scopul întâlnirii (luarea unei decizii democratice);
- regulile de bază (timp de vorbire, respect reciproc, drept egal la opinie).
-

Formulă posibilă:
„Declar deschisă dezbaterea publică privind amenajarea unui spațiu de recreere în aer liber pe terenul școlii. Scopul nostru este să ascultăm toate punctele de vedere și să luăm o decizie în mod democratic."

2. Prezentarea contextului și a problemei
Cine: Președintele Consiliului Elevilor
Durata: ~3 minute
Se prezintă pe scurt:

- situația actuală (teren liber, buget limitat);
- motivul pentru care este necesară o decizie;
- opțiunile generale aflate în discuție (fără a intra în detalii).

Accent: problema este comună, soluția trebuie construită împreună.

3. Prezentarea pozițiilor părților interesate
Cine: Toți actorii implicați
Durata: ~15 minute
Moderatorul oferă cuvântul, pe rând, fiecărei părți interesate.
Fiecare intervenție este limitată la 2 minute.
Ordine recomandată:

- Grupuri de elevi (viziuni diferite);
- Reprezentantul părinților;
- Profesor / diriginte;
- Administrația școlii;
- Autoritate locală / ONG (dacă există).

Ce trebuie să conțină o intervenție:

- poziția clar exprimată;
- 1–2 argumente;
- eventual o propunere concretă.

4. Clarificări, întrebări și replici
Cine: Participanții, moderați strict
Durata: ~10 minute
După prezentarea tuturor pozițiilor:

- participanții pot adresa întrebări;
- se solicită clarificări;
- sunt permise replici scurte.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Moderatorul:
- asigură echilibrul;
- previne monopolizarea discuției;
- readuce conversația la subiect dacă deviază.

Regulă-cheie: nu se intră în polemică personală.

5. Formularea opțiunilor finale
Cine: Moderatorul
Durata: ~ 5 minute

Pe baza discuțiilor, se sintetizează 2–3 opțiuni realiste, de exemplu:
- spațiu predominant sportiv;
- spațiu de relaxare;
- variantă mixtă.

Opțiunile sunt formulate clar și afișate vizibil.

6. Deliberarea
Cine: Toți participanții
Durata: ~ 5 minute

Participanții:
- analizează opțiunile;
- discută avantajele și dezavantajele;
- pot propune ajustări minore.

Accentul este pus pe compromis și interesul comun.

7. Luarea deciziei
Cine: Participanții, sub coordonarea moderatorului
Durata: ~ 5 minute

Decizia se ia prin:
- vot deschis;
- vot secret;
- consens parțial (dacă este posibil).

Rezultatul este:
- anunțat public;
- consemnat vizibil;
- acceptat de grup.

8. Închiderea dezbaterii
Cine: Moderatorul
Durata: ~2 minute
Moderatorul:
- mulțumește participanților;
- reamintește decizia;
- subliniază importanța participării democratice.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

3. Analiză pe baza Scării participării lui Roger Hart

Timp: 25 minute

Scopul activității

Evaluarea nivelului de participare a tinerilor și identificarea condițiilor necesare pentru o participare autentică.

Materiale necesare

- poster cu Scara participării lui Hart;
- stick'n notes;
- prezentare PPT (opțional);
- Resurse.

Descrierea activității

Facilitatorul prezintă sau reamintește participanților Scara participării lui Roger Hart. Participanții sunt invitați să plaseze simularea pe una sau mai multe trepte ale scării:

- manipulare;
- decorativ;
- simbolic (tokenism);
- informați;
- consultați;
- implicați în luarea deciziilor;
- inițiați de adulți, decizii împărțite cu tinerii;
- inițiați de tineri.

Debriefing:

- Pe ce treaptă s-a situat, în realitate, participarea elevilor?
- Ce a făcut diferența dintre consultarea reală și cea simbolică?
- Ce ar fi trebuit să se schimbe pentru a urca o treaptă mai sus?
- Care este rolul adulților în facilitarea participării autentice?

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Anexa 4

Scara participării lui Roger Hart este un model conceptual care descrie diferitele niveluri de implicare a copiilor și tinerilor în procesele de luare a deciziilor. Modelul ajută adulții să distingă între participarea simbolică și participarea autentică, evidențiind gradul real de putere și influență pe care îl au tinerii într-un proces decizional.

Manipulare	Ce este: Tinerii sunt folosiți pentru a susține o decizie a adulților, fără să înțeleagă scopul real. Exemplu: Elevii sunt puși să semneze o petiție „pentru îmbunătățirea școlii”, dar nu li se explică ce schimbări presupune și cine beneficiază de ele.
Decorativ	Ce este: Tinerii sunt prezenți doar „de decor”, pentru imagine. Exemplu: Câțiva elevi participă la deschiderea unui proiect al primăriei, stau pe scenă pentru poze, dar nu au niciun rol real sau voce în eveniment.
Simbolic (tokenism)	Ce este: Tinerii sunt consultați formal, dar opiniile lor nu influențează decizia. Exemplu: Un elev este invitat în Consiliul Profesoral, i se permite să vorbească, dar decizia este deja luată și punctul lui de vedere nu este luat în considerare.
Informați	Ce este: Tinerii sunt informați corect despre decizii, dar nu pot influența rezultatul. Exemplu: Elevilor li se explică din timp că programul școlar se va schimba și de ce, însă nu li se cere părerea.
Consultați	Ce este: Opiniile tinerilor sunt cerute și analizate, dar decizia finală aparține adulților. Exemplu: Școala face un chestionar printre elevi despre regulile de utilizare a telefoanelor, iar unele sugestii sunt preluate în regulament.
Implicați în luarea deciziilor	Ce este: Tinerii participă activ în procesul decizional, alături de adulți. Exemplu: Reprezentanții elevilor fac parte din grupul de lucru care elaborează regulamentul intern al școlii și votează împreună cu profesorii.
Inițiați de adulți, decizii comune	Ce este: Proiectul este inițiat de adulți, dar deciziile se iau împreună cu tinerii. Exemplu: Profesorii propun crearea unui club de voluntariat, iar elevii decid ce activități vor face, cum se organizează și ce cauze susțin.
Inițiați de tineri, sprijiniți de adulți	Ce este: Tinerii inițiază acțiunea, iar adulții oferă suport, nu control. Exemplu: Elevii propun și organizează o campanie împotriva bullyingului, iar profesorii îi ajută cu aprobări, spații și legătura cu administrația.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Mesaj cheie
Participarea tinerilor este un proces continuu, nu un exercițiu punctual. Rolul adulților nu este de a controla decizia, ci de a crea condiții sigure, clare și transparente în care tinerii să poată contribui semnificativ. Facilitatorii sunt încurajați să adapteze acest modul la contextul propriei școli sau organizații și să identifice pași concreți prin care nivelul de participare a tinerilor poate fi crescut progresiv.

Bibliografie:

Hart, R. A. (1992). Children's Participation: From Tokenism to Citizenship. Florence: UNICEF International Child Development Centre

Reflecție ziua 2

Timp: 30 minute

Scop

De a consolida învățarea din Ziua 2 prin reflecție individuală și colectivă și de a sprijini transferul celor învățate în practică, în lucrul cu tinerii și în contexte educaționale reale.

Obiective

Participanții vor:

- ·Identifica principalele idei și mesaje-cheie din Ziua 2;
- ·Conștientiza reacțiile, provocările și descoperirile personale;
- ·Selecta elementele cele mai utile pentru activitatea lor profesională;
- ·Formula cel puțin o idee concretă de aplicare practică.

Resurse materiale

- Flipchart / tablă;
- Markere;
- Seturi de stikere autoadezive (4 stikere per participant, ideal culori diferite);
- Bandă adezivă (de rezervă);
- Cronometru.

Descrierea activității

1. Introducere și setare cadru

Trainerul explică rolul reflecției și prezintă cele 4 întrebări-cheie (afișate pe flipchart):

- Ce am învățat?
- Ce m-a surprins / provocat?
- Ce a fost cel mai util pentru mine?
- Cum pot aplica în practică?

2. Reflecție individuală

Fiecare participant scrie câte un răspuns scurt pe fiecare stiker (un gând per stiker).

3. Grupuri mici

În grupuri de 3–4 persoane, participanții împărtășesc pe scurt ce au scris. Accent pe ascultare, nu pe dezbatere.

4. Sinteză în plen

Stickerele sunt lipite pe flipchart, pe cele 4 categorii. Trainerul grupează idei similare și evidențiază tipare și mesaje recurente.

5. Închidere și legare de Ziua 3

Trainerul face o scurtă sinteză și subliniază legătura dintre reflecție și următoarele activități orientate spre acțiune.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Sesiune 7. Tehnici de facilitare democratică

Timp: 90 minute

Scop:

Susținerea profesorilor să înțeleagă beneficiile participării copiilor și să identifice procese și metode sigure, realiste și inovative prin care opinia copilului poate fi ascultată și integrată în mod responsabil.

Obiective:

Pe parcursul și la finele programului de formare, participanţii vor fi capabili:

- Analizează obstacolele și beneficiile în procesul de participare a copiilor;
- Identifice procese și metode realiste, legale și inovative prin care se asigură că iau în considerare opinia copilului.

Materiale necesare

- Agenda;
- Markere;
- ·foi de flipchart.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Desfășurarea sesiunii
Activitatea: 1. Realități și oportunități în participarea copilului

Participanții sunt invitați să identifica și analizeze situații din școală, în care copiii au semnalat un blocaj/ nemulțumire/ dificultate (de ex. volum mare de teme de acasă, pauze scurte, activități extrașcolare limitate etc.). Se decide asupra mai multor situații în funcție de numărul de participanți și numărul de grupuri mici în care se va lucra.

În grupuri, reflectează în baza unei situații concrete și decid asupra:

- Unui plan de intervenție/ soluționare cu participarea copiilor;
- Identifică soluții inovative care să fie cu sens si etice pentru copii;
- Dezvoltă un instrument concret, pas cu pas care poate fi implementat în școală și sporește participarea copilului, procesele democratice și deciziile participative.

În grupul mare, cadrele didactice împărtășesc experiențele lor. Ceilalți completează.

Reflecție de grup:

- Cum vă simțiți după această activitate?
- Ce ați descoperit referitor la participarea copilului/ democrație și decizii participative?
- Ce au în comun aceste expriențe?
- Ce indicatori/ semne ați observat referitor la asigurarea drepturilor copilului la participare?

Debriefing:

- Ce ați observat referitor la proces?
- În ce contexte educaționale sunt potrivite metodele utilizate?
- Care sunt responsabilitățile cadrului didactic în acest proces?
- Ce competențe are nevoie cadrul didactic că să faciliteze un proces autentic de participare?

Mesaje-cheie
Implicarea copiilor în identificarea soluțiilor la nivel de școală contribuie la bunăstarea întregii școli, crește motivația elevilor pentru învățare și implicare în diverse procese și proiecte. Soluțiile co-create împreună cu elevii și profesorii răspund nevoilor reale ale școlii și oferă răspunsuri adecvate și relevante pentru comunitatea educațioanlă; Procesele democratice întăresc competențele copiilor pentru cultură democratică. Dialogul, consultarea creează medii sigure de învățare, reduc tensiunea, conflictele și cresc cooperarea și incluziunea diversității la clasă/ școală.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Resurse teoretice

Ce reprezintă participarea? (Ghid metodologic. Guvernanța democratică a școlii în republica Moldova. Consiliul Europei)

Participarea reprezintă un proces dinamic, nu un eveniment singular. Acest proces are caracter ciclic. Atunci când este desfășurat în cadrul unei școli, el cuprinde cinci etape:

- identificarea problemelor (analiza situației);
- stabilirea acțiunilor dorite (planificarea);
- realizarea acțiunilor (implementarea);
- măsurarea rezultatelor (monitorizarea și evaluarea);
- diseminarea rezultatelor (diseminarea și feedback-ul).

Bibliografie:

- Ghidul privind guvernanța democratică a școlii. Consiliul Europei;
- Ghid metodologic - Guvernanța democratică a școlii în Republica Moldova. Culegere de bune practici. Centrul de informare și Documentare privind Drepturile Copilului, 2022;
- Culegere de bune practici. Guvernanța democratică a școlii. Ediția a II-a. Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului, 2025.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Sesiune 8: Incluziune și participare. Bune practici

Timp: 60 minute

Scop:

Conștientizarea importanței incluziunii în procesul de participare a copiilor și tinerilor.

Obiective:

Până la sfârșitul sesiunii participanții:

- Vor diferenția conceptele de „integrare” și „incluziune”;
- Vor identifica modalități de incluziune pentru optimizarea participării copiilor/tinerilor;

Materiale necesare

- Coli flipchart;
- Markere;
- bilete cu situațiile de la exercițiul „Vocea elevului”;
- Fișa cu proiectul „Implică-te! Prin gesturi mici ajungem Oameni mari!” multiplicată pentru toți participanții;
- PPT cu prezentarea proiectului.

Rezultate așteptate:

- Participanții să diferențieze simpla integrare de incluziunea reală;
- Participanții să exerseze, în situații practice, modalități de optimizarea incluziunii tinerilor pentru participare.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Desfășurarea sesiunii

Activitatea: 1. Joc „Barometrul participării” - Formatorul invită participanții să se ridice de pe scaune și să se poziționeze pe o linie imaginară, în funcție de cât de multă putere de decizie au elevii la orele lor, unde punctul 0 reprezintă 0% - deloc, iar punctul opus este maxim, 100% - parteneriat total.

Participanții vor putea conștientiza mai bine deschiderea pe care o au spre o participare reală a tinerilor.

Clarificarea conceptelor „Integrare” și „Incluziune” - Formatorul propune 2 ciorchini, câte unul pentru fiecare termen. Fiecare participant va trebui să completeze în fiecare ciorchine opinia lui (ce înseamnă pentru el „integrarea” și respectiv „incluziunea”)

Concluzie:

- Integrarea face referire mai ales la elevii cu CES și reprezintă includerea acestora în școlile de masă, în activitățile formale sau nonformale și mediul social obișnuit;
- Incluziunea se referă la crearea unui spațiu unde fiecare profil de elev (introvertit, emigrant, cu dificultăți economice, cu tulburări emoționale sau comportamentale sau supradotat etc.) are un rol activ;
- Se va puncta că este importantă Echitatea, nu egalitatea: A oferi tuturor același lucru nu înseamnă incluziune; a oferi fiecăruia ce are nevoie pentru a participa este cheia.

Activitatea 2. Vocea elevului - pași spre incluziune pentru participare reală - Formatorul împarte participanții în 3 grupuri de lucru. Fiecare grup primește o situație care descrie o posibilitate de a crește participarea tinerilor la clasă. Grupul va analiza situația și în 5 minute va stabili în ce măsură este aplicabilă acordând o notă de la 1 la 10. (1 - deloc aplicabilă, 10 - perfect aplicabilă) cu argumente. Grupurile prezintă în 2-3 minte situațiile și concluziile stabilite.

Situații:

- Co-designul lecției: Copiii și tinerii participă la alegerea metodelor aplicabile în activitate/lecție (ex: „Astăzi învățăm prin dezbatere sau prin experiment în grup?”; „Alegeți să rezolvați aplicațiile independent - exercițiu individual sau exersați în grup și prezentați la tablă?” etc.).
- Multi-opțiuni la evaluare: Copiii și tinerii participă la alegerea modalităților de evaluare („Pentru evaluare alegeți să lucrați un proiect pe care îl veți prezenta în ultima oră sau parcurgeți un test de 20 de minute?”; „Lucrați acasă suplimentar și luați notă ora viitoare sau participați acum la evaluarea orală/practică?; „Prezentați proiectele finale printr-o hartă mentală, un video sau o prezentare orală. etc.)
- Protocoale de feedback: Copiii și tinerii au ocazia (ultimele 5 minute din oră sau la final de săptămână) să dea feedback adultului - chestionar, feedback cu emoticoane/culori

Bune practici

·Formatorul prezintă proiectul „Implică-te! Prin gesturi mici ajungem Oameni mari!”, proiect care a avut succes în ceea ce privește participarea tinerilor.

Resurse teoretice:

·Proiectul „Implică-te! Prin gesturi mici ajungem Oameni mari!”

Proiectul și-a propus să implice 10 elevi din clasa a VIII-a în activități practice prin care să creeze un spațiu de joacă pentru colegii lor mai mici.

Scop

Promovarea implicării și participării elevilor mari, DMM, în activități practice pentru crearea unui spațiu de joacă și relaxare pentru elevii din clasele mici.

Obiective specifice

O1. Exersarea deprinderilor artistico-plastice pentru amenajarea unui spațiu de joacă prin pictură pe asfalt și a unor produse hand-made din lut/lână/materiale textile/sticlă;

O2. Exersarea deprinderilor practice pentru amenajarea unei mini-grădini

O3. Exersarea deprinderilor practice pentru confecționarea unor jocuri și obiecte de mobilier exterior din paleți și a diferite produse hand-made din lemn și materiale naturale;

O4. Exersarea abilităților de organizare și promovare a unui eveniment de strângere de fonduri.

Perioada: 1 an școlar

Activități:

- Analiză de nevoi - elevii au listat nevoi identificate în ceea ce privește un spațiu de joacă pentru cei mici: jocuri de exterior, materiale pentru activități afară, amenajarea gădinii - sept. 2024
- Stabilirea priorităților - elevii împreună cu profesorii au stabilit că se pot realiza, cu o investiție minimă, jocuri pe asfalt (graffiti), jocuri din cauciucuri și din paleți și se pot organiza evenimente de strângere de fonduri pentru achiziționarea de materiale și articole pentru activități exterioare. - sept. 2024
- Identificarea de modele pentru jocurile pictate pe asfalt, pentru mobilierul din paleți, pentru produsele hand-made pentru târg – profesorii împreună cu elevii au identificat astfel de modele sept. - oct. 2024
- Achiziționarea unui minim de materiale și scule necesare în activitățile practice - adulții au asigurat fondurile necesare și au achiziționat un minim de materiale
- Realizarea a 10 jocuri pictate pe asfalt (Graffiti) și 2 trasee din cauciucuri. - elevi și profesori au lucrat împreună la realizarea acestei activități - oct. - nov. 2024
- Amenajarea gădinii - elevii au curățat grădina, au săpat și au plantat flori - oct. 2024
- Confecționarea de jocuri și obiecte de mobilier din paleți – elevii împreună cu echipa de profesori au confecționat din paleți diferite jocuri de exterior și obiecte de mobilier – bănci, masă, podium - nov. 2024 - mai 2025
- Confecționarea de obiecte hand-made – ornamente de Crăciun/Mărțișor – elevii împreună cu echipa de profesori au realizat diferite obiecte hand-made/ornamente - nov. - dec. 2024 și feb. 2025
- Organizarea a 2 evenimente de strângere de fonduri – elevii au organizat, mediatizat și realizat 2 evenimente - Tombola de Crăciun (dec. 2024) și Târg de mărțișoare (mart. 2025), profesorii fiind doar consultanți. Fondurile au fost folosite pentru achiziționarea de alte materiale necesare în proiect pentru definitivarea parcului de joacă, pentru achiziționarea de articole sportive și pentru continuarea proiectului în anul școlar curent.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Rezultate:

- 10 elevi din clasa a VIII-a s-au implicat în activități practice pentru amenajarea unui spațiu de joacă și relaxare pentru colegii lor mai mici până la finalul anului școlar.
- Un spațiu de joacă cu 12 jocuri pictate pe asfalt, 4 trasee de cauciucuri a fost funcțional la finalul lunii noiembrie 2024.
- Un spațiu de relaxare și joacă 5 elemente construite din paleți a fost amenajatpână la finalul anului școlar.
- 2 evenimente de strângere de fonduri au fost organizate și au atras cca. 4500 lei.
- Peste 300 de produse hand-made au fost realizate de elevi pentru tombolă.
- grădină mică cu flori a fost amenajată până în primăvara anului 2025.
- Elevii de clasa a VIII-a și-au exersat deprinderi practice și abilități socio-profesionale care să le faciliteze integrarea școlar-profesională ulterioară.

Bugetul proiectului (asigurat prin contribuția personală a echipe de proiect și prin strângere de fonduri în evenimentul/ele proiectului)

- Materiale pictură pe asfalt/cauciucuri – Spray graffiti - 700 lei;
- Paleți – 15 bucăți – Donație Weider Gym- Sală de Fitness Iași;
- Materiale și unelte pentru prelucrat și finisat obiectele de joacă și mobiler – vopsea, lac, trafaleți, pensule, mașină de șlefuit + discuri șmirghel, cuie, holșuruburi, măști, mănuși, tempera – 1500 lei;
- Șabloane – 50 lei;
- Materiale pentru handmade – lut, obiecte de craft, culori și lacuri acril, pensule, lipici, silicon, sfoară, ceară, pungi de ambalaj etc. – 750 lei;
- Bulbi și răsaduri – 100 lei.

Proiectul în imagini:

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Mesaj cheie

Participarea tinerilor este o realitate frumoasă. Toți tinerii au dorința și capacitatea de a seimplica, doar trebuie creat cadrul.

Bibliografie:

·Booth, Tony, Ainscow, Mel, Indexul incluziunii şcolare - Promovarea educării şi a participării tuturor copiilor la învăţământul de masă, Centre for Studies on Inclusive Education, 2003

Sesiune finală

Timp: 30 minute

Scop:

Reflectarea asupra experienţelor din această formare.

Obiective:

Până la sfârșitul sesiunii participanții:

- Vor lista elemente ce par uşoare/dificile în activitatea viitoare din perspectiva extinderii participării tinerilor;
- Vor participa la evaluarea seminarului de formare.

ert

Mihaiela LUMINA

Materiale necesare

- Coli A4;
- Pixuri;
- post-it-uri de 2 culori;
- o cutie;
- flipchart.

Rezultate așteptate

- Participanții să diferențieze simpla integrare de incluziunea reală;
- Participanții să exerseze, în situații practice, modalități de optimizarea incluziunii tinerilor pentru participare.

Desfășurarea activității

1. Ce e ușor – ce e greu? Formatorul va ruga participanţii să se gândească şi să noteze pe foi separate: un element care li pare ușor de implementat și un element care li se pare dificil de făcut, din perspectiva optimizării participării copiilor și tinerilor.
Fiecare participant va prezenta ceea ce a scris în grupul mare. Scurte discuţii.

2. Te scap de probleme! - Formatorul cere participanților să pună într-o cutie foile pe care au scris elementele dificile. Formatorii vor lua cutia cu ei şi vor explica participanţilor că astfel au scăpat de toate dificultăţile.

3. Evaluare finală - Participanţii vor primi 2 post-it-uri de culori diferite și vor fi rugați să noteze pe culoarea 1 Cu ce plec din acest seminar și știu că pot?, iar pe culoarea 2 O idee de final pentru formatori și organizatori.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

Desfășurarea activității

1. Ce e ușor – ce e greu? Formatorul va ruga participanţii să se gândească şi să noteze pe foi separate: un element care li pare ușor de implementat și un element care li se pare dificil de făcut, din perspectiva optimizării participării copiilor și tinerilor.

Fiecare participant va prezenta ceea ce a scris în grupul mare. Scurte discuţii.

2. Te scap de probleme! - Formatorul cere participanților să pună într-o cutie foile pe care au scris elementele dificile. Formatorii vor lua cutia cu ei şi vor explica participanţilor că astfel au scăpat de toate dificultăţile.

3. Evaluare finală - Participanţii vor primi 2 post-it-uri de culori diferite și vor fi rugați să noteze pe culoarea 1 Cu ce plec din acest seminar și știu că pot?, iar pe culoarea 2 O idee de final pentru formatori și organizatori.

Youthlink - Participarea Tinerilor în Procesele Sistemului Educațional de-a Lungul Frontierei România-Moldova ID PROIECT: ROMD00485
Proiect cofinanțat prin Programul Interreg VI-A NEXT România - Republica Moldova 2021-2027.

© 2026 – Toate drepturile rezervate
Drepturile de autor asupra prezentei lucrări aparțin în comun următoarelor organizații și instituții partenere:

- Asociația Alternative Sociale – România
- Asociația Avînt – Republica Moldova
- Agenția Națională pentru Tineret – Republica Moldova
- Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Iași – România

Reproducerea, distribuirea, adaptarea sau utilizarea integrală ori parțială a conținutului prezentei lucrări se realizează cu respectarea drepturilor de autor ale celor patru parteneri și a condițiilor de utilizare stabilite de aceștia.
Orice utilizare în scopuri comerciale sau adaptare a conținutului necesită acordul prealabil al titularilor drepturilor de autor.

Titlul programului: Interreg NEXT VI-A România - Republica Moldova 2021-2027.
Programul Interreg VI-A NEXT România–Republica Moldova 2021- 2027 este finanțat de Uniunea Europeană şi co-finanţat de statele participante în program.
Titlul proiectului: *„YOUTHLINK: Youth Participation in the Education System Processes across the Romania-Moldova Border" (ROMD00485),*
Perioada de implementare a proiectului: 29 mai 2025 – 28 noiembrie 2026
Bugetul total al proiectului: 480.362,59 EUR
Buget UE: 432.326,33 EUR
Obiectivul proiectului: Crearea, împreună, la nivel transfrontalier, a unor modele, resurse și legături de colaborare pentru consolidarea implicării și participării tinerilor vulnerabili, între zona Iași și Republica Moldova.
Data publicării prezentului material: Octombrie 2026
Date de contact:

Asociația Alternative Sociale	
Adresa:	Șoseaua Nicolina Nr. 24, Bloc 949, parter, Iași, cod poștal 700733
Telefon:	0040332407178
Email:	office@alternativesociale.ro
Social Media:	Facebook.com/Asociatia_Alternative_Sociale
	Instagram.com/Asociatia.Alternative.Sociale
Web:	www.alternativesociale.ro

Acest material a fost produs cu sprijinul Uniunii Europene.
Conținutul este doar responsabilitatea Asociației Alternative Sociale şi nu reflectă în mod necesar poziția oficială a Uniunii Europene sau a structurilor de management ale Programului Interreg VI-A NEXT România–Republica Moldova 2021- 2027.
Pagina web a programului de finanțare: www.ro-md.net